

Minęło **20** lat...

SAMORZĄD POWIATU PUŁAWSKIEGO

Minęło 20 lat...

SAMORZĄD POWIATU PUŁAWSKIEGO

Puławy 2019

Szanowni Państwo,

dla upamiętnienia jubileuszu 20-lecia Samorządu Powiatu Puławskiego (1999-2019) wydaliśmy album, który mam przyjemność Państwu zaprezentować. Na kolejnych stronach pokazujemy zarys historii Ziemi Puławskiej oraz czasy obecne. Opracowanie uwzględnia ważne etapy kształtowania się terytorium powiatu puławskiego oraz tematykę dotyczącą współczesnego samorządu i jego kompetencji. Wydawnictwo jest bogato ilustrowane – obok zdjęć dokumentujących dzień dzisiejszy, godne miejsce znalazły fotografie z początków działalności samorządowej. Są one zaproszeniem do podróży w przeszłość, tym bardziej, że duża ich część to jedyne świadectwo miejsc, zdarzeń i ludzi, którzy bezpowrotnie odeszli.

Album „Minęło 20 lat... Samorząd Powiatu Puławskiego”, to publikacja stanowiąca syntezę wydarzeń minionego okresu, które miały istotny wpływ na kształtowanie się samorządu powiatowego. Jest próbą prezentacji Powiatu Puławskiego w ujęciu zarówno historycznym, jak i współczesnym. Książka jest ważnym uzupełnieniem dotychczas wydanych przez Powiat publikacji. Redagującym wydawnictwo przyświecała dewiza przybliżenia Czytelnikom tematyki samorządowej, funkcjonowania i rozwoju powiatu, a także prezentacji jego walorów oraz atutów.

Dziś, z perspektywy minionych dwóch dekad, można dokonać oceny zarówno osiągnięć, jak i porażek samorządu powiatowego. Okazuje się, że pomimo wielu trudności i ograniczeń, samorządowcy wykonali nałożone przez społeczeństwo zadania. Wspólna działalność samorządowa przyniosła wymierne korzyści w zakresie realizowanych przez Powiat zadań, szczególnie na niwie ochrony zdrowia, edukacji, kultury, przeciwdziałania bezrobociu, polityki społecznej, budownictwa i drogownictwa oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi. Wart podkreślenia jest fakt owocnej współpracy samorządu powiatowego z samorządami gminnymi oraz wojewódzkim, dzięki czemu zadania powiatowe udaje się realizować znacznie efektywniej.

Nasz Powiat stanowi wzór samorządności, jest żywym przykładem słuszności idei tworzenia i umacniania lokalnych społeczności oraz prawa do decydowania o swoim losie. To nie tylko określony obszar, ale przede wszystkim ludzie – aktywni i wykraczający ponad przeciętność, którzy dla lokalnej wspólnoty pracują codziennie, nie zapominając o własnych korzeniach, tradycji i kulturze.

Życzę miłej lektury!

Starosta Puławski
Danuta Smaga

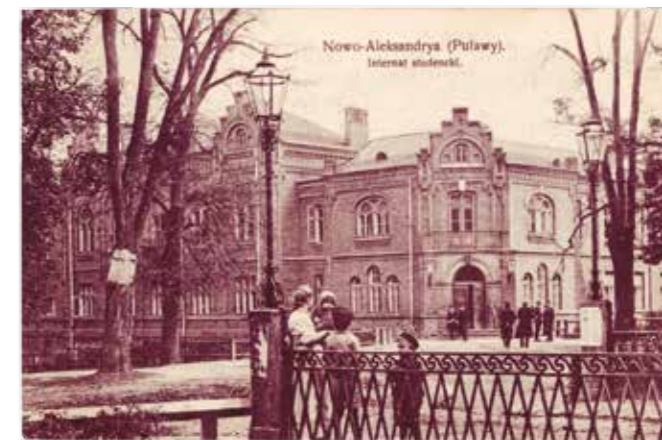

Mapa powiatu nowoaleksandryjskiego. Atlas geograficzny ilustrowany Królestwa Polskiego, J.M. Bazewicz, Warszawa 1907. (ze zbiorów R. Stochmala)

Z kart historii Ziemi Puławskiej

Powiat Puławski pojawia się na kartach historii po raz pierwszy w 1867 roku. Wtedy to, w ramach nowego podziału administracyjnego Królestwa Polskiego, został utworzony powiat nowoaleksandryjski (Nowa Aleksandria to nazwa Puław nadana im przez władze rosyjskie, używana w latach 1846-1918) jako jednostka administracyjna. Jednak historia dziejów ziem wchodzących w jego skład jest znacznie dłuższa.

Ziemie dzisiejszego powiatu puławskiego wraz z Małopolską weszły pod koniec X w. w skład państwa polskiego stworzonego przez Piastów. Początkowo stanowiły część ziemi sandomierskiej, a po utworzeniu przez Kazimierza Jagiellończyka w 1474 r. województwa lubelskiego weszły w jego skład. W wyniku rozbiorów obszar ten znalazł się w 1795 r. pod panowaniem Austrii, a po 1809 r. zostały przyłączone do Księstwa Warszawskiego. Na mocy postanowień Kongresu Wiedeńskiego (1815 r.) znalazły się pod zaborem rosyjskim wchodząc w skład Królestwa Kongresowego. Po wybuchu I wojny światowej na Lubelszczyznę w 1915 r. wkroczyły wojska niemieckie i austriackie, które okupowały te ziemie aż do odzyskania niepodległości przez Polskę. Podczas II wojny światowej w latach 1939-44 ziemie te wchodziły w skład dystryktu lubelskiego Generalnego Gubernatorstwa.

Obecna siedziba Starostwa Powiatowego, dawniej internat studencki Instytutu Rolniczego, około 1912 r.

Pierwsze wzmianki o terenach wchodzących w skład dzisiejszego powiatu pochodzą jeszcze z wczesnego średniowiecza. Jednym z ważniejszych ośrodków ówczesnej Lubelszczyzny była Wąwolnica. Wydaje się potwierdzać to legenda, według której miejscowość została założona przez krakowskiego księcia Kraka już w 721 r. Od siedziby księcia – Wawelu – miałyby pochodzić pierwotna nazwa miejscowości – Wawelnica. Istnienie miejscowości potwierdzają źródła pisane z XI w. W kronice benedyktynów z klasztoru na Świętym Krzyżu wspomniano o posłudze duszpasterskiej zakonników w „świeżo nawróconej osadzie Wąwolnicy”. Prawdopodobnie już wtedy powstała tu parafia. Prawa miejskie Wąwolnica uzyskała w 1346 r.

W okolicy Wąwolnicy, pod wsią Rąblów 14 maja 1944 r. miała miejsce jedna z największych bitew partyzanckich w okupowanej Polsce.

Nieco krótsze dzieje ma Kazimierz Dolny. Swymi początkami sięga XII w., kiedy istniała tu osada zwana Wietrzną Górą. W 1181 r. Kazimierz Sprawiedliwy ufundował tu klasztor siostr norbertanek, które z wdzięczności wobec fundatora zmieniły nazwę osady na Kazimierz. Do wzrostu znaczenia osady przyczyniło się położenie na szlaku handlowym prowadzącym z Rusi na Śląsk i Pomorze. W XIV w. osada otrzymała prawa miejskie, powstały tu zamek i parafia. Złoty wiek Kazimierza trwał aż do potopu szwedzkiego. W okresie największego rozkwitu (XVI i XVII w.) miasto, dzięki położeniu nad Wisłą, było jednym z najważniejszych ośrodków handlu zbożem. O świetności Kazimierza przypominają dziś spichlerze, których kiedyś było niemal sześćdziesiąt.

Ciekawe dzieje ma również położona nieopodal Kazimierza Bochothnica. To jeden z najstarszych ośrodków osadniczych na Lubelszczyźnie, na terenie wioski odnaleziono ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1317 r. Niedługo potem, ok. 1340 r., po najeździe Tatarów na Lubelszczyznę powstał w Bochothnicy zamek. Legenda przypisuje wzniesienie budowli Kazimierzowi Wielkiemu, który miał wybudować ją dla swojej nałożnicy Esterki. Czas świetności minął na początku XVI w., kiedy to budowla zaczęła popadać w ruinę.

Równie długą historię jak Kazimierz posiada Kurów. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z wydanego w 1185 r. przez księcia mazowieckiego Leszka dokumentu, który mówi o istnieniu drewnianego kościoła. Nie ma pewności czy to właśnie Kurów miał na myśli Gall Anonim pisząc w swojej kronice o „castrum Galli” czyli grodzie Kura. Wiadomo natomiast, że w 1330 r. istniał tu gród, a w 1442 r. Kurów otrzymał prawa miejskie, które utracił dopiero po powstaniu styczniowym. W okresie reformacji miasto było jednym z ważniejszych ośrodków kalwinizmu na Lubelszczyźnie. Rozkwit Kurowa w XVIII w. wiąże się z rodem Potockich. Jego przedstawiciele (jeden z twórców Konstytucji 3 maja Ignacy Potocki oraz Stanisław Kostka) wybudowali w pobliżu Kurowa zespół pałacowo-parkowy nazwany Olesinem. W 1783 r. powstała tu szkoła parafialna, którą prowadził ks. Grzegorz Piramowicz. Podczas powstania listopadowego w 1831 r. oddziały polskie pod dowództwem gen. Dwernickiego stoczyły pod Kurowem zwycięską bitwę z Rosjanami, potyczka miała tu również miejsce w czasie powstania styczniowego.

W 1325 r. w kronikach pojawia się wieś Serokomla czyli dzisiejszy Janowiec. Współczesną nazwę miejscowość uzyskała wraz z prawami miejskimi w 1537 r. Janowiec przeżył swój rozkwit pod rządami Firlejów, którzy na początku XVI w. wzniesli zamek. Budowla została zniszczona podczas potopu szwedzkiego, ale wkrótce potem odbudowana. Władze rosyjskie pozbawiły Janowiec statusu miasta

w ramach represji po powstaniu styczniowym (1869 r.), a wiek XIX to również okres stopniowego upadku gospodarczego Janowca. Przyczółek janowiecki był miejscem ciężkich walk między wojskami sowieckimi a armią niemiecką od końca sierpnia 1944 do stycznia 1945 r.

Ciekawą przeszłość ma również położony nieopodal Puław Gołąb. Pierwsze wzmianki o wsi pojawiają się w 1325 r., ale są przesłanki by sądzić, że dzieje miejscowości sięgają II połowy XII w. (być może wtedy Kazimierz Sprawiedliwy ufundował tu dwa drewniane kościoły). Aż do rozbiorów wieś Gołąb wchodziła w skład dóbr królewskich. Na kartach historii Gołąb zapisał się szczególnie podczas potopu szwedzkiego. W bitwie pod Gołębiem (18 lub 19 II 1656 r.) Szwedom nie udało się rozbić wojsk polskich dowodzonych przez Stefana Czarnieckiego, a jedynie je rozproszyć. Starcie opisał Henryk Sienkiewicz na kartach „Potopu”. W kilkanaście lat po potopie, w 1672 r., szlachta zawiązała tu konfederację w obronie króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego.

Z rejonami Gołębia związany jest również „Cud na Wisłę” z 1920 r. To właśnie w jego okolicach nastąpiła koncentracja wojsk polskich pod dowództwem marszałka Józefa Piłsudskiego i stąd wyruszyła kontrofensywa skierowana przeciw oddziałom sowieckim zagrażającym Warszawie, a dalej całej Europie.

Markuszów został lokowany w 1330 r. jako wieś prywatna na prawie magdeburskim. Źródła z XV w. (m.in. Liber beneficiorum Jana Długosza) wymieniają parafię w Markuszowie. W 1550 r. Markuszów otrzymał prawa miejskie. Było to miasto prywatne należące początkowo do Firlejów, a następnie do Sobieskich (jednym z jego właścicieli był Jan III Sobieski). W okolicach miejscowości miały miejsce walki podczas wojny w obronie Konstytucji 3 maja (1794 r.), a także powstania listopadowego (1831 r.) i styczniowego (1863 r.). Po upadku tego ostatniego władze carskie pozbawiły Markuszów praw miejskich.

Podczas powstania styczniowego na kartach historii pojawia się również Żyrzyn, wieś wzmiankowana po raz pierwszy w kronikach Jana Długosza. W jego okolicy powstańcy pod dowództwem gen. Michała Heidenreicha rozbili 8 sierpnia 1863 r. rosyjski konwój ochraniający przez około 500 żołnierzy zdobywając 200 000 rubli i odnosząc największe zwycięstwo podczas całego powstania.

Znacznie krótszą, ale bogatą historię posiadają Puławy. Wieś wzmiankowana jest po raz pierwszy dopiero pod koniec XV w. W drugiej połowie XVII w. Puławy stały się własnością Lubomirskich, którzy wzniesli tu swoją rezydencję. Majątek przeszedł następnie we władanie Sieniawskich, a w 1731 r. Czartoryskich, z którymi związany jest złoty wiek Puław. Za czasów Czartoryskich Puławy stały się jednym z najbardziej znaczących ośrodków życia politycznego i kulturalnego, zyskując miano „pol-

skich Aten”. Przebywało tu wielu czołowych artystów i literatów doby Oświecenia, m.in. Marcello Bacciarelli, Franciszek Dionizy Kniaźnin, Julian Ursyn Niemcewicz czy Franciszek Zabłocki. W odwecie za wsparcie udzielone powstaniu kościuszkowskiemu pałac został spalony przez Rosjan. Znany dziś klasycystyczny kształt nadał mu Chrystian Piotr Aigner, który kierował odbudową pałacu na zlecenie księżnej Izabeli Czartoryskiej. Z jej inicjatywy powstało tu na początku XIX w. pierwsze na ziemiach polskich muzeum. Złoty wiek Puław zakończył się wraz z upadkiem powstania listopadowego, kiedy to Czartoryscy zostali zmuszeni do emigracji. W okresie rozbiorów Puławy stają się ośrodkiem naukowym. W 1862 r. został utworzony tu Instytut Politechniczny i Rolniczo-Leśny. Wśród jego studentów był m.in. późniejszy znany malarz Adam Chmielowski, dziś znany jako św. br. Albert, który stąd wyruszył do walki w powstaniu styczniowym. Po upadku powstania instytut został zlikwidowany, a w jego miejsce władze carskie utworzyły 1869 r. Instytut Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa. Na początku XX w., w 1906 r., Puławy (jako Nowa Aleksandria) uzyskały prawa miejskie. Przełomową datą w historii było rok 1960, kiedy to została podjęta decyzja o wybudowania w okolicy miasta kombinatu chemicznego. Zakłady Azotowe „Puławy” rozpoczęły produkcję już sześć lat później, stając się największym zakładem przemysłowym Lubelszczyzny i największym producentem nawozów sztucznych w kraju. Powstanie wielkiego zakładu przemysłowego diametralnie zmieniło oblicze Puław, które z małego, prowincjonalnego miasteczka przekształciły się w kilkudziesięciotysięczny, dynamicznie rozwijający się ośrodek miejski.

Warto również wspomnieć, że nieopodal Puław, w Lesie Stockim 24 maja 1945 r. miała miejsce jedna z największych bitew podziemia niepodległościowego, w której oddział mjra Mariana Bernaciaka „Orlika”, pokonał przeważające siły NKWD, UB i MO.

Istotny jest również fakt, że przez wiele lat, aż do II wojny światowej, krajobraz miasteczek powiatu puławskiego tworzyła ludność żydowska. Przeprowadzony w 1921 r. spis powszechny wykazał, że Żydzi stanowili blisko 45% mieszkańców Puław, duża społeczność żydowska zamieszkiwała m.in. Kazimierz Dolny, Kurów czy Janowiec. Większość z nich poniosła śmierć z rąk hitlerowców w pierwszych latach okupacji.

Zabytki Ziemi Puławskiej

Ziemia Puławska posiada wiele miejsc wartych zobaczenia. Niewątpliwie najczęściej odwiedzanym jest Kazimierz Dolny, który wedle szacunków może gościć nawet milion turystów rocznie. Przyciąga ich tu wyjątkowy klimat miasteczka, malownicze położenie nad brzegiem Wisły oraz bogata przeszłość, której świadectwem są unikatowe zabytki. Miasteczko często określane jest jako perła pol-

skiego renesansu, a od 1994 r. znajduje się na liście Pomników Historii. Do najciekawszych zabytków należą, wzniesione w 1615 r. w rynku, renesansowe kamienice Przybyłów z bogato zdobionymi fasadami. Ponad rynkiem wznosi się wspaniała, odrestaurowany niedawno kościół farny pw. św. Jana Chrzciciela i św. Bartłomieja, pochodzący z lat 1586-1613. Jego najcenniejszym elementem są najstarsze w Polsce (1620 r.), zachowane kompletne organy, używane nadal podczas koncertów. Warto również zwrócić uwagę na ołtarz główny z obrazem męczeństwa św. Bartłomieja i rokokowym tabernakulum oraz sztukaterię na sklepieniu. W ołtarzach bocznych znajdują się kurdybany, które trafiły tu prawdopodobnie po bitwie pod Wiedniem. Niedaleko fary znajdują się ruiny zamku z XIV w. oraz baszta, z której rozciąga się przepiękny widok na miasteczko i Wisłę. Punkt widokowy znajduje się również na sąsiedniej Górze Trzech Krzyży. Drugim zabytkiem sakralnym Kazimierza jest kościół i klasztor reformatów z XVI-XVII w. z cudownym obrazem Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny. Pozostałością po handlowej przeszłości miasteczka są renesansowe spichlerze, służące przed laty do przechowywania zboża transportowanego Wisłą. Z kolei o licznej społeczności żydowskiej, która do II wojny światowej zamieszkiwała Kazimierz, przypomina kirkut, na którym znajduje się zbudowana z macew ściana płaczu. Warto odwiedzić również Muzeum Nadwiślańskie, którego poszczególne oddziały prezentują bogate zbiory przyrodnicze czy zlotnicze. Kazimierz jest też miejscem wielu cyklicznych wydarzeń kulturalnych, wśród których są m.in. Festiwal Filmu i Sztuki Dwa Brzegi, Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych czy Kazimierniejszyn. Żywa jest tu nadal tradycja kolonii artystycznej, na ulicach miasteczka wciąż można spotkać artystów uwieczniających okoliczne pejzaże, a na miłośników malarstwa czekają liczne galerie. Dla amatorów aktywnego wypoczynku przygotowane zostały szlaki piesze i rowerowe, prowadzące m.in. po otaczających miasteczko wąwozach, z których najbardziej znany jest Korzeniowy Dół. Turystyczną ciekawostką Kazimierza jest nocne zwiedzanie miasteczka. Można je również podziwiać z pokładu statku żeglugi wiślanej bądź kajaka. A zimą warto przyjechać tu na... narty. Z Kazimierza trudno wyjechać bez koguta z chałkowego ciasta, który jest symbolem miasteczka.

Kilka kilometrów na południe od rynku położona jest dawna wioska rybacka Męcierz, dziś stanowiąca część miasteczka. Można tu jeszcze zobaczyć wiekowe, kryte strzechą chałupy oraz drewniany wiatrak. Z położonego nad Męcierzem wzgórza Albrechtówka, rozpościera się przepiękny widok na Wisłę oraz zamek w Janowcu, a niedaleko znajduje się rezerwat Krowia Wyspa.

Do położonego na drugim brzegu Wisły Janowca można przepłynąć się promem kursującym od kwietnia do listopada. Nad miejscowością góruje położony na wysokiej skarpie renesansowy zamek, ozdobiony charakterystycznymi pionowymi pasami na fasadzie. Należał on kolejno do Firlejów, Tarłów i Lubomirskich. Budowa rozpoczęła się na początku XV w. pod kierownictwem włoskiego ar-

chitekta Santi Guccio, ale później zamek był wielokrotnie rozbudowany, m.in. po zniszczeniach w okresie potopu szwedzkiego. W czasach swojej świetności budowla posiadała 7 wielkich sal i blisko 100 pokoi, a wielkością dorównywała Wawelowi. Od XIX w. obiekt zaczął popadać w ruinę, dziś jest odrestaurowany jedynie częściowo, a swoją siedzibę ma w nim oddział Muzeum Nadwiślańskiego. Ciekawostką jest to, że do 1975 r. był to jedyny zamek w Polsce Ludowej należący do prywatnej osoby. Na zamku organizowane są ciekawe imprezy tematyczne, takie jak święto wina czy rekonstrukcje zbrojne. Obok niego znajduje się niewielki skansen z drewnianym dworem barokowym z Moniak, spichlerzem, stodołą i lamusem.

W położonych nieopodal Janowca Trzciankach powstały Magiczne Ogrody. To tematyczny park rozrywki dla rodzin, który łączy naturę z baśniowym światem i pobudza zmysły najmłodszych odwiedzających.

W okolicach Kazimierza Dolnego i Janowca, na terenie Małopolskiego Przełomu Wisły, dzięki sprzyjającym warunkom klimatycznym rozwija się od kilkunastu lat produkcja wina. Region ma długą tradycję winiarską, podobno już Jan Kochanowski był wielkim sympatykiem win z winnicy w Górze Jaroszyńskiej (dziś Puławskiej). W XIX w. winnica znajdowała się także na zboczu poniżej zamku w Janowcu. Dziś winnice funkcjonują m.in. w Podgórzu, Rzeczycy, Bronowicach czy Wojszynie, a enoturystyka staje się kolejnym magnesem przyciągającym turystów do regionu.

Nałęczów znany jest przede wszystkim jako uzdrowisko słynące z unikalnego mikroklimatu. Centrum miasta stanowi pochodzący z końca XVIII w. Park Zdrojowy. Warto zwrócić w nim uwagę na Pałac Małachowskich wybudowany w latach 1771-1775, w którym mieści się Muzeum Bolesława Prusa, który przebywał tu niegdyś jako kuracjusz. Ciekawym przykładem klasycystycznej architektury są pochodzące z lat 1817-1820 Stare Łazienki. W drewnianej willi wzniesionej w 1905 r. przez Jana Koszczyca-Witkiewicza w stylu zakopiańskim dla Stefana Żeromskiego, znajduje się dziś muzeum pisarza. Styl zakopiański obecny jest również w architekturze kościoła św. Karola Boromeusza. Drewniany kościółek powstał na początku XX wieku. Ciekawostką, która przyciąga do Nałęczowa turystów, są widowiskowe Międzynarodowe Zawody Balonowe, odbywające się w lecie.

W pobliżu Nałęczowa położona jest Wąwolnica - miejsce kultu Matki Boskiej Kębelskiej, które przyciąga licznych pielgrzymów z kraju i zagranicy. Główne uroczystości odbywają się tu co roku w pierwszą niedzielę września.

Kazimierz Dolny i Nałęczów to wierzchołki tzw. trójkąta turystycznego. Jego ostatnim elementem są Puławy, będące przez lata siedzibą rodu Czartoryskich. Okres świetności miasta, przypadający na

koniec XVIII w. i początek XIX w., przypominają liczne zabytki. Najcenniejsze z nich znajdują się na terenie osady pałacowo-parkowej, która obecny kształt przybrała za czasów księżnej Izabeli Czartoryskiej. Puławski pałac, dziś będący siedzibą Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa, a także Muzeum Czartoryskich, wznosił w stylu barkowym latach 1671-1679 Tylman z Gameren na zlecenie Stanisława Herakliusza Lubomirskiego. Pałac uległ zniszczeniu podczas wojny północnej (1706 r.), a odbudowali go kolejni właściciele – Sieniawscy i Czartoryscy. Dzisiejszy, klasycystyczny kształt, zyskał w latach 1785-1810 według projektu Chrystiana Piotra Aignera. Wtedy też, na polecenie księżnej Izabeli, otaczający rezydencję park przekształcono w ogród w stylu angielskim. Znajdują się w nim m.in. Świątynia Sybilli, wzorowana na świątyni Westy w Tivoli, w której w 1801 r. powstało pierwsze polskie muzeum, Pałac Marynki, Domek Gotycki czy Domek Grecki. Elementem osady pałacowej jest też obecny kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, wzniesiony w 1803 r. jako kaplica pałacowa, inspirowana wyglądem rzymskiego Panteonu.

We Włostowicach, stanowiących dziś dzielnicę Puław, znajduje się jeden z najstarszych w Polsce cmentarzy, założony w 1801 r. Pochówków dokonywano już jednak kilka lat wcześniej, gdyż zachował się nagrobek z końca XVIII w. Na włostowickim cmentarzu miejsce wiecznego spoczynku znalazły osoby związane z dworem Czartoryskich, żołnierze czy powstańcy z 1831 i 1863 r.

Ciekawe zabytki posiada również położony kilkanaście kilometrów od Puław na północny zachód Gołąb. Pochodzą one z XVII w., a powstały dzięki hojności ówczesnego dzierżawcy dóbr gołębskich Kanclerza Koronnego Jerzego Ossolińskiego. W latach 1626-1638 powstał renesansowo-manierystyczny kościół pw. św. Floriana i św. Katarzyny. Ciekawostką jest to, że budowla ma charakter obronny – w ścianach umieszczono otwory strzelnicze, ukryte na zewnątrz w dekoracyjnym stiuku pokrywającym gzymsy. We wnętrzu uwagę zwraca ołtarz główny z XVII w., renesansowa ambona podparta dwoma konfesjonalami oraz barokowy prospekt organowy. Obok kościoła znajduje się jeden z najstarszych w Polsce Domków Loretańskich, wybudowany w latach 1634-1638. Ma charakter wolnostojący, w przeciwieństwie do większości obiektów tego typu, stanowiących część świątyni. O jego wyjątkowości decyduje również niejednorodność stylistyczna – mieszanie się wpływów architektury renesansu lubelskiego, manieryzmu i baroku. W Gołębiu znajduje się również jedyne w Polsce Muzeum Nietypowych Rowerów. Niezwykła placówka nie tylko prezentuje ponad dwustuletnią historię jednośladów, ale też stwarza możliwość przejażdżki rikszą, rowerem galopującym albo poziomym.

W sąsiedztwie miejscowości położone jest śródlądne jezioro Piskory, na terenie którego utworzono rezerwat. Prowadzące przez jego teren ścieżki dydaktyczne stwarzają świetne warunki do spacerów, przejażdżek rowerowych oraz obserwacji ptaków wodnych.

Podróżując śladami historii po terenie powiatu, turysta ma okazję zetknąć się z produktami lokalnymi. Ze względu na rolniczy charakter regionu są to przede wszystkim artykuły spożywcze, których wysoka jakość potwierdzona jest certyfikatami. Na terenie różanego zagłębia taki certyfikat uzyskała Manufaktura Różana ze Starej Wsi koło Końskowoli produkująca m.in. syrop z płatków i owoców róży, konfitury z owoców róży, a na obszarze Małopolskiego Przełomu Wisły położona koło Kazimierza Dolnego Winnica Rzeczyca. Certyfikat za oleje tłoczone na zimno z lnu i rzepaku posiada Olejarnia „Skarby Natury” w Zabłociu koło Markuszowa, a Masarnia „Swojskie Wędliny” z Bronic koło Nałęczowa uzyskała go za produkty wędliniarskie.

Środowisko naturalne

O wyjątkowych walorach przyrodniczych powiatu decyduje bardzo zróżnicowane ukształtowanie powierzchni. Na jego terenie stykają się ze sobą dwie duże krainy geograficzne: Wyżyna Lubelska i Nizina Mazowiecka. Dzięki temu szeroko pojętą Ziemię Puławską tworzą mezoregiony: malowniczy Płaskowyż Nałęczowski, unikatowy w skali Europy Małopolski Przełom Wisły, Dolina Środkowej Wisły, Wysoczyzna Lubartowska oraz Pradolina Wieprza. Najciekawsze pod względem przyrodniczym tereny wchodzi w skład Kazimierskiego Parku Krajobrazowego, który zajmuje blisko 1/3 obszaru powiatu. Przepływające przez teren powiatu dwie duże rzeki: Wisła i Wieprz stanowią ostoję dla wielu gatunków fauny oraz flory.

Płaskowyż Nałęczowski to północno-wschodnia część Wyżyny Lubelskiej położona pomiędzy Wisłą i Bystrzycą. Jego obszar jest położony na wysokości 200–220 m n.p.m. i wynosi ok. 615 km². To falista równina o bardzo urozmaiconej rzeźbie, pokryta grubą warstwą lessów i porozcinana dolinami rzecznyymi oraz wąwozami powstałymi w wyniku procesów erozyjno-denudacyjnych. Urzeźbienie zachodniej części Płaskowyżu uważane jest za najbogatsze w Europie i dochodzi do 11 km wąwozów na 1 km² powierzchni terenu. Na terenie mezoregionu położone są w całości gminy: Nałęczów, Wąwolnica i Markuszów, a w części miasto Puławy, Kazimierz Dolny, Bochothnica i Kurów. Część obszaru Płaskowyżu objęta jest ochroną w ramach Kazimierskiego Parku Krajobrazowego.

Małopolski Przełom Wisły obejmuje odcinek blisko 80 km doliny Wisły przecinającej pas Wyżyn Polskich. Rozciąga się od wsi Opoka pod Sandomierzem aż po Puławy. Dolina rzeki osiąga tu szerokość nawet 3–5 km, a wysokość zboczy wynosi nawet 70 m nad poziom rzeki. Ze względu na naturalny stan doliny teren ten został uznany za korytarz ekologiczny rangi europejskiej. Wysokie brzegi, meandry, starorzecza oraz liczne piaszczyste wyspy tworzą niezwykle malowniczy krajobraz. Szczególnie urokliwy odcinek znajduje się w okolicy Janowca i Męcierzka, gdzie dolina Wisły zwęża się tworząc

malowniczy, kazimierski odcinek przełomu. Na terenie Małopolskiego Przełomu Wisły wyznaczono dwa obszary chronione Natura 2000: „Małopolski Przełom Wisły” (położony między Józefowem a Kazimierzem Dolnym) i „Przełom Wisły w Małopolsce”. Ochronie walorów przyrodniczych służyło również utworzenie Kazimierskiego Parku Krajobrazowego, a w jego obrębie rezerwatu Krowia Wyspa, gdzie znajdują się stanowiska lęgowe wielu rzadkich gatunków ptaków, głównie wodnych i błotnych. Małopolski Przełom Wyspy to gęsto zaludniony region rolniczy, leżący na terenie gmin Kazimierz Dolny, Janowiec i Puławy. O jego wyjątkowości decyduje przenikanie się walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz bogatej historii, której świadkami są górujące do dziś nad doliną rzeki zamki w Kazimierzu i Janowcu.

Dolina Środkowej Wisły to mezoregion stanowiący centralną i południową część Niziny Środkowomazowieckiej. Obejmuje dolinę Wisły na odcinku od Puław do Warszawy. Na tym fragmencie ma ona wydłużony południkowy kształt o szerokości nawet 10 km, a w okolicy Puław rzeka rozlewa się szeroko, nawet do około 700 m. Został tu zachowany naturalny, roztokowy charakter rzeki z licznymi wyspami, starorzeczami i kanałami bocznymi. Na terenie powiatu Dolina Środkowej Wisły obejmuje odcinek rzeki od Puław w górę, położony w obrębie miasta i gminy Puławy.

Wysoczyzna Lubartowska to lessowa równina morenowa ze żwirowymi ostańcami, stanowiąca krawędź Wyżyny Lubelskiej. Jej powierzchnia wynosi ok. 1220 km², a wysokość waha się od 170 do 200 m n.p.m. W powiecie puławskim Wysoczyzna Lubartowska rozpościera się na terenie gmin: Żyrzyn, Baranów, Puławy, Końskowola, Kurów i Markuszów.

Pradolina Wieprza to niewielki równoleżnikowy mezoregion będący południową częścią Niziny Południowopodlaskiej. Liczy około 353 km² powierzchni. Stanowi poszerzone obniżenie doliny dolnego Wieprza i jego dopływu – Tyśmienicy. Szerokość doliny rzeki dochodzi do 6 km, a koryta do 200 m. Wieprz tworzy tu zakola, łachy i wyspy, a z korytem rzeki sąsiadują łąki i pastwiska, urozmaicone bagnami i stawami. Występująca tu bogata roślinność stała się siedliskiem wielu rzadkich gatunków ptaków i zwierząt. W celu zachowania cennych walorów przyrodniczych tego terenu został utworzony Obszar Chronionego Krajobrazu „Pradolina Wieprza”. W granicach powiatu puławskiego Pradolina Wieprza rozpościera się m.in. na terenie gmin: Żyrzyn i Baranów.

W powiecie przeważają tereny o charakterze rolniczym, które stanowią niemal 63% powierzchni. Lasy zajmują ponad 24%, a szczególnie dużą lesistością charakteryzują się gminy Janowiec, Puławy, Żyrzyn i Baranów. Dominującym gatunkiem w lasach jest sosna, obok niej najczęściej występują dąb i modrzew.

**Dla poświadczenia, iż Rzeczpospolita Polska
przekazała, począwszy od dnia 1 stycznia 1999 r.,
wspólnocie samorządowej i władzom**

POWIATU PUŁAWSKIEGO

utworzonego na podstawie ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. Nr 91, poz. 578)
i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 r. (Dz.U. Nr 103, poz. 652) w sprawie utworzenia powiatów

**odpowiedzialność za sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym
w zakresie należącym dotąd do administracji rządowej**

Akt niniejszy

**w dniu 23 listopada 1998 r. na Zamku Królewskim w Warszawie
wręczono**

**przewodzącemu Starostę Powiatu
HENRYKOWI WIECZORKOWI**

Dr Aleksander Polak,
Wicepremier Rady Ministrów

W składzie tego aktu wzięli udział: przewodniczący parlamentu Rzeczypospolitej Polskiej

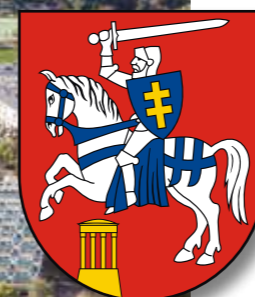
Głównym Prezesa Rady Ministrów **Jerzy Buzek**,
Wiceprezesa i Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji **Janusz Tomaszewski**,
Wiceprezesa i Ministra Finansów **Leszek Balcerowicz**,
Przewodniczącym Izby od Reform Ustawnych **Michał Kalecki**,
Przewodniczącym Izby **Aleksander Kwaśniewski**,
Ministrem Spraw **Maciej Piatycki**,
Ministrem Spraw **Alija Grzechowiak**

Powiat Puławski

Ziemia Puławska to niewątpliwie jeden z najciekawszych regionów Polski, który udanie łączy przeszłość i przyszłość, tradycję i nowoczesność. Dzięki położeniu na skraju Wyżyny Lubelskiej i Niziny Mazowieckiej posiada niepowtarzalne walory przyrodniczo-krajoznawcze, które co roku, wraz z licznymi zabytkami świadczącymi o jej bogatej przeszłości, przyciągają licznych turystów. Turystyczną stolicą regionu jest niewątpliwie Kazimierz Dolny, ale również inne miejscowości z roku na rok mają coraz więcej do zaoferowania odwiedzającym. O nowoczesnym obliczu regionu decydują przede wszystkim Grupa Azoty Puławy, będąca wiodącym producentem nawozów sztucznych oraz chemikaliów w Polsce, a także największym pracodawcą na Lubelszczyźnie. Znaczenie gospodarcze tego obszaru ma szansę jeszcze wzrosnąć po oddaniu do użytku drogi ekspresowej łączącej Warszawę z Lublinem i dalej granicą polsko-ukraińską. Nie można zapomnieć, że Puławy stanowią znaczący ośrodek na naukowej mapie kraju. To tu swoje siedziby ma pięć instytutów naukowych, wśród których największą rolę odgrywa Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy. Od kilku lat w Puławach istnieje Wydział Zamiejscowy Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej, który stwarza młodym ludziom możliwość zdobycia wyższego wykształcenia. Warto też wspomnieć, że dzięki wielu cyklicznym imprezom Ziemia Puławska ma widoczne miejsce na kulturalnej mapie Polski.

Administracyjnie Ziemia Puławska wchodzi w skład Powiatu Puławskiego. To jednostka samorządu terytorialnego utworzona 1 stycznia 1999 r. na mocy reformy administracyjnej kraju. Powiat, którego siedzibą są Puławy, zamieszkuje 114198 osób (2017 r.). Obejmuje on swoim obszarem jedenaście gmin, a dzięki powierzchni liczącej 93 409 ha (934 km²) jest jednym z większych powiatów województwa lubelskiego. W jego skład wchodzi jedenaście gmin:

- gmina miejska Puławy,
- gminy miejsko-wiejskie Kazimierz Dolny i Nałęczów,
- gminy wiejskie: Baranów, Janowiec, Końskowola, Kurów, Markuszów, Puławy, Wąwolnica i Żyrzyn.

Miasto Puławy

Puławy to stolica powiatu oraz jego największa miejscowość. To blisko pięćdziesiąt tysięcy (48114 mieszkańców – 2017 r.) miasto położone nad Wisłą, na skraju Małopolskiego Przełomu Wisły. Obejmuje powierzchnię 50 km². Świadectwem bogatej przeszłości miasta są liczne zabytki, dzięki którym miasto jest jednym z elementów trójkąta turystycznego „Puławy – Kazimierz – Nałęczów”. O współczesnym wizerunku miasta decyduje jednak przemysł – Puławy są siedzibą Grupy Azoty Puławy (dawniej Zakłady Azotowe S.A), która jest czołowym producentem nawozów azotowych oraz chemikaliów nie tylko w Polsce, ale również liczącym się graczem na rynkach światowych. W bezpośrednim sąsiedztwie kombinatu został wybudowany nowoczesny Puławski Park Naukowo-Technologiczny, który dysponując nowoczesną powierzchnią usługową, produkcyjną i laboratoryjną wspiera współpracę nauki i biznesu oraz rozwój działalności gospodarczej. Na terenie miasta znajduje się również podstrefa Specjalnej Strefy Ekonomicznej Starachowice.

Dzięki obecności pięciu instytutów naukowo-badawczych (Państwowy Instytut Weterynaryjny, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, Instytut Nowych Syntezy Chemicznych (poprzednio Instytut Nawozów Sztucznych), Ośrodek Diagnostyki i Zwalczania Zagrożeń Biologicznych Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii oraz Zakład Pszczelnictwa Instytutu Ogrodnictwa) miasto jest liczącym się ośrodkiem badawczo-innowacyjnym. Puławy są także ośrodkiem szkolnictwa wyższego – od kilku lat w mieście funkcjonuje Wydział Zamiejscowy UMCS. Miasto znane jest również z wielu cyklicznie organizowanych imprez kulturalnych, wśród których są m.in. Turniej Tańców Polskich „O Pierścień Księżnej Izabeli”, Ogólnopolskie Puławskie Spotkania Lalkarzy czy Międzynarodowe Warsztaty Jazzowe.

Puławy są także ważnym węzłem komunikacyjnym, przez które przebiegają znaczące szlaki komunikacji drogowej i kolejowej. Dzięki powstaniu w 2008 r. nowego mostu na Wiśle, który stanowi element obwodnicy, ruch tranzytowy omija miasto. Niedawno Puławy uzyskały połączenie drogą ekspresową z Lublinem, a obecnie trwa budowa takiej trasy prowadzącej do Warszawy, która wraz ze zmodernizowaną linią kolejową Lublin – Warszawa stworzy jeszcze lepsze warunki do rozwoju gospodarczego powiatu.

Atrakcyjne położenie nad brzegiem Wisły oraz w sąsiedztwie Kazimierskiego Parku Krajobrazowego sprawia, że Puławy są dobrym miejscem do życia.

24 Aleja w parku Czartoryskich w Puławach. (DM)

1. Pałac książąt Czartoryskich. (DM), 2. Dom Gotycki. (DM)

Kazimierz Dolny

To gmina o charakterze miejsko-wiejskim licząca 6769 mieszkańców (2017 r.), 9 miejscowości i zajmująca powierzchnię 72 km². Jej siedzibą jest Kazimierz Dolny, jedno z najbardziej urokliwych miasteczek w Polsce, które co roku przyciąga setki tysięcy turystów nie tylko z Polski, ale również z zagranicy. Malownicze położenie zawdzięcza sąsiedztwu Małopolskiego Przełomu Wisły. Wokół miasta znajdują się wąwozy lessowe, których sieć uważana jest za najgęstszą w Polsce. Unikalne środowisko przyrodnicze sprzyja występowaniu rzadkich gatunków flory i fauny, dla ochrony których w 1979 r. utworzono Kazimierski Park Krajobrazowy. W miejscowości zachował się średniowieczny układ urbanistyczny z licznymi zabytkami. W 1994 r. miasteczko zostało wpisane na listę pomników historii. Na wyjątkowość Kazimierza wpływa również wieloletnia tradycja bohemy malarskiej i literackiej. Swoje pracownie i galerie ma tu wielu malarzy, miasteczko jest również miejscem plenerów malarskich, a także znaczących imprez kulturalnych, jak Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych czy Festiwal Filmu i Sztuki „Dwa Brzegi”.

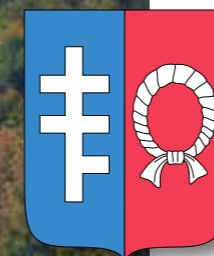

32 Rynek w Kazimierzu Dolnym. W głębi kościół farny pw. św. Bartłomieja Apostoła. (DM)

Organy w kościele farnym. (DM) 33

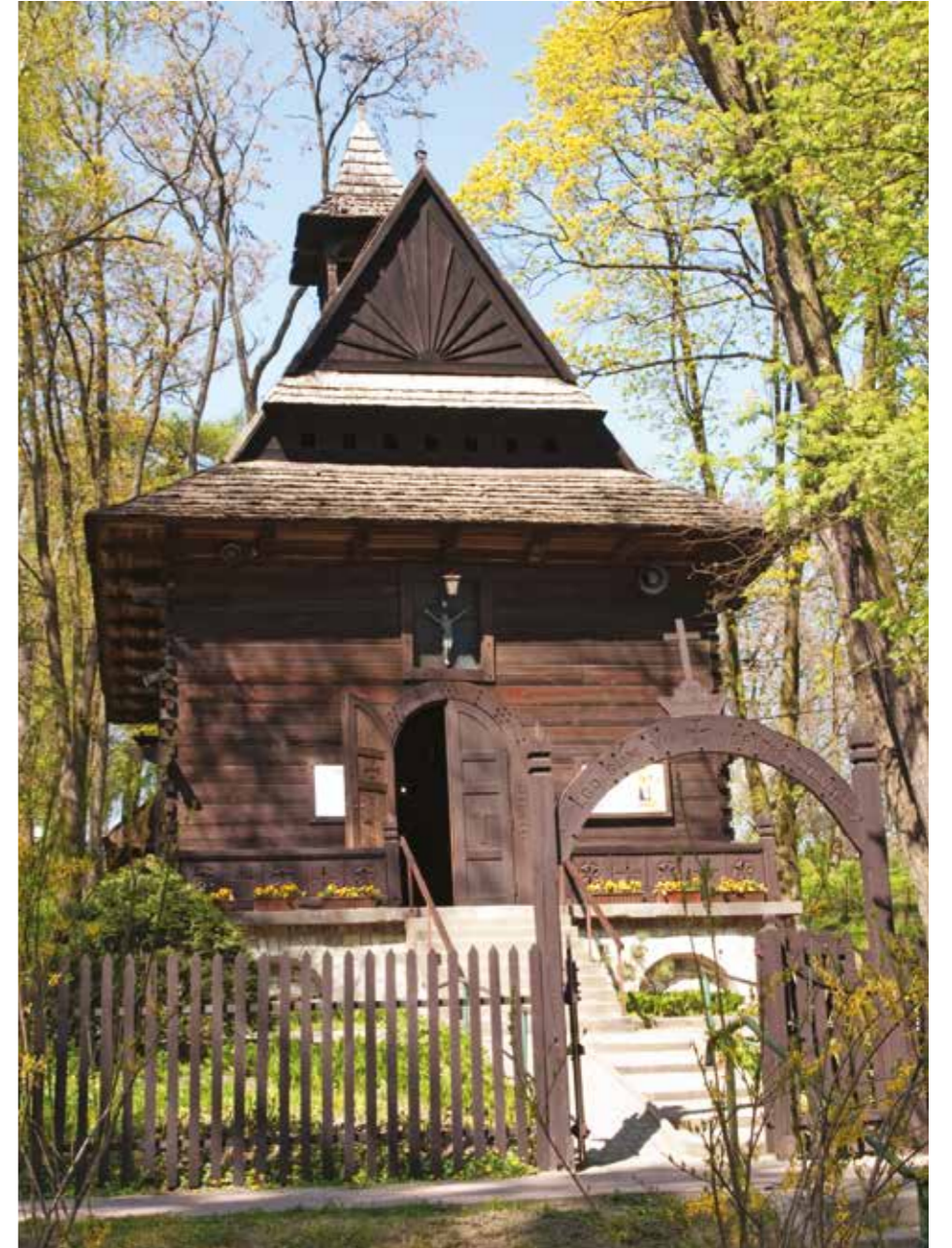

Nałęczów

To również gmina o miejsko-wiejskim charakterze. Zamieszkuje ją 8955 osób (2017 r.), a na jej terytorium o powierzchni 63 km² znajduje się jest 14 miejscowości. Położone w środkowej części Płaskowyżu Nałęczowskiego miasto Nałęczów stanowi, wraz z Kazimierzem Dolnym, część trójkąta turystycznego. Od XIX w. Nałęczów posiada charakter uzdrowiskowy. Przebywali tu jako kuracjusze m.in. Stefan Żeromski, Bolesław Prus i Henryk Sienkiewicz. Dzięki unikalnemu mikroklimatowi, który sprzyja m.in. obniżeniu ciśnienia tętniczego, jest to jedyne w Polsce uzdrowisko o profilu wyłącznie kardiologicznym. Nałęczów posiada również bogate złoża wód mineralnych, które nie tylko są wykorzystywane w procesie leczenia, ale także stanowią gospodarczą wizytówkę gminy. Sprzedawane pod marką „Nałęczowianki” czy „Cisowianki” znane są mieszkańcom całej Polski.

38 Wąwóz Matachowskiego. (DM)

Kościół pw. św. Karola Boromeusza. (DM) 39

42 Nałęczów. Sanatorium Stare Łazienki. (DM)

Zawody balonowe. (DM) 43

Baranów

Gmina liczy 85 km² powierzchni, a w jej skład wchodzi 20 sołectw o łącznej liczbie 3948 mieszkańców (2017 r.). Dominującym działem gospodarki jest rolnictwo charakteryzujące się przewagą małych i średnich gospodarstw rodzinnych. Gmina położona jest na styku Pradoliny Wieprza i Wysoczyzny Lubartowskiej. Przepływający przez teren gminy Wieprz decyduje o jej walorach krajobrazowych. Płynąc spokojnie poprzez zakola rzeka utworzyła liczne malownicze starorzecza. Bogaty i zróżnicowany krajobraz gminy obfituje w lasy iglaste, liściaste oraz mieszane.

48 Łabędzie zimą na rozlewiskach rzeki Wieprz. (DM)

Zdjęcie lotnicze okolic Baranowa. (PK)

Zima nad Wieprzem. (DM)

50 Wnętrze kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Baranowie. (DM)

Rynek i kościół parafialny w Baranowie. (DM)

Janowiec

Gmina wiejska Janowiec jest jedyną położoną w całości na zachodnim brzegu Wisły, na skraju Małopolskiego Przełomu tej rzeki oraz Równiny Radomskiej. Jej obszar liczy 79 km², na których zamieszkuje 3675 osób (2017 r.). Dzięki wyjątkowym walorom przyrodniczym znalazła się w granicach Kazimierskiego Parku Krajobrazowego. Stolica gminy to piękna, historyczna miejscowość z górującym nad nim zamkiem z XVI w. Jest połączona przeprawą promową z Kazimierzem Dolnym. W 2010 r. gmina znalazła się na czołówkach serwisów informacyjnych – wezbrane wody Wisły przerwały wał przeciwpowodziowy i zalały miejscowości Janowice i Brzeście oraz niżej położoną część Janowca.

56 Renesansowy kościół parafialny w Janowcu. (DM)

Wnętrze kościoła. (DM) 57

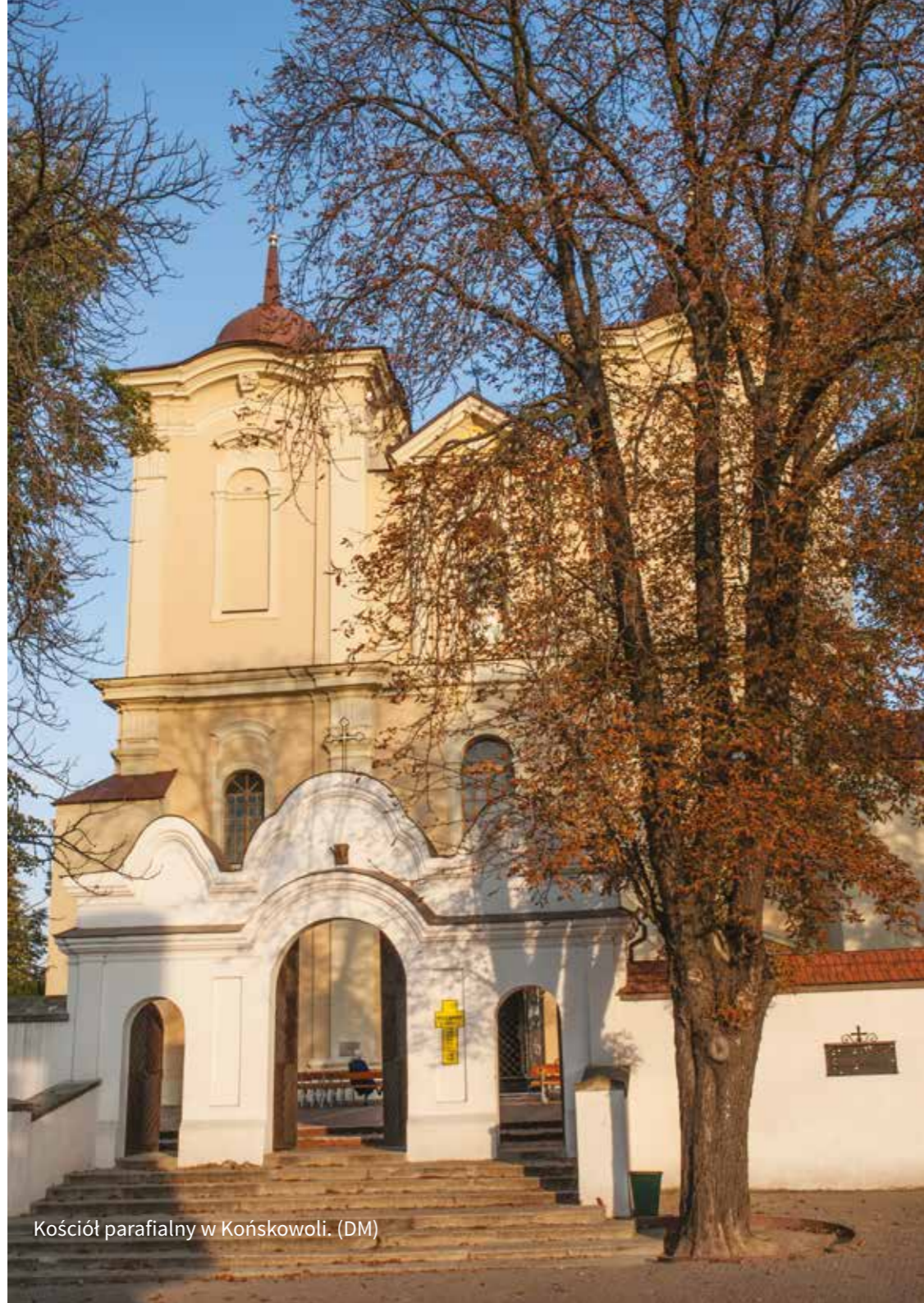

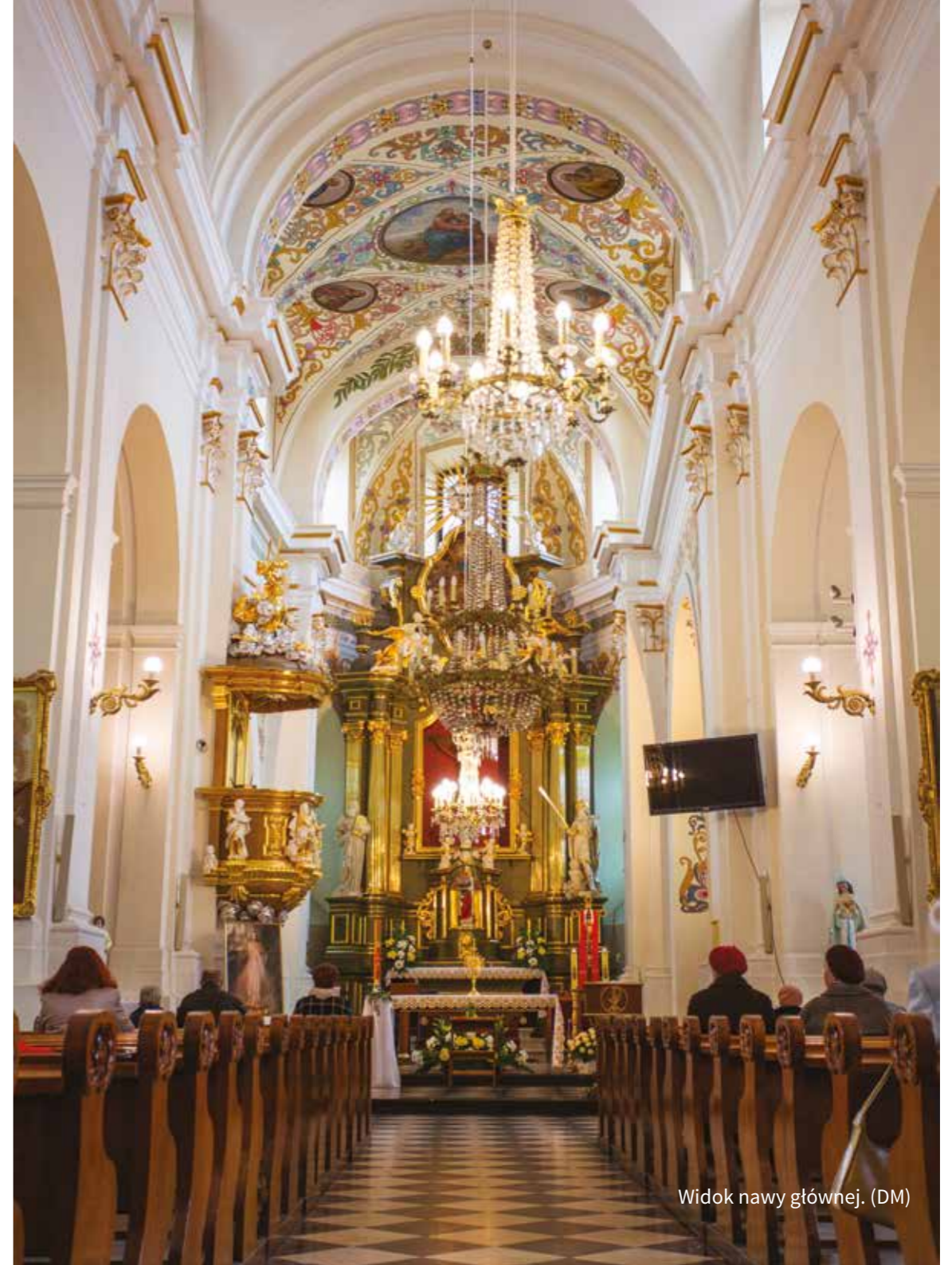

Końskowola

Położona w bezpośrednim sąsiedztwie Puław gmina Końskowola liczy 89,63 km², a w jej 16 miejscowościach zamieszkuje 8882 osób (2017 r.). Urozmaicona rzeźba terenu oraz liczne wąwozy lessowe zadecydowały o włączeniu południowej części gminy do obszaru Kazimierskiego Parku Krajobrazowego i jego strefy ochronnej. Gmina ma charakter rolniczy, użytki rolne stanowią 84% jej powierzchni. Słynie z produkcji szkółkarskiej, przede wszystkim sadzonek drzew, różnych gatunków krzewów owocowych oraz ozdobnych. Miejscowość i jej okolice stanowią największy obszar produkcji róż w Polsce, uprawia się tu około 6 mln sztuk róż rocznie, stąd Końskowola często nazywana jest różanym zagłębem, a stolica gminy jest siedzibą Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego.

Kościół parafialny w Końskowoli. (DM)

Widok nawy głównej. (DM)

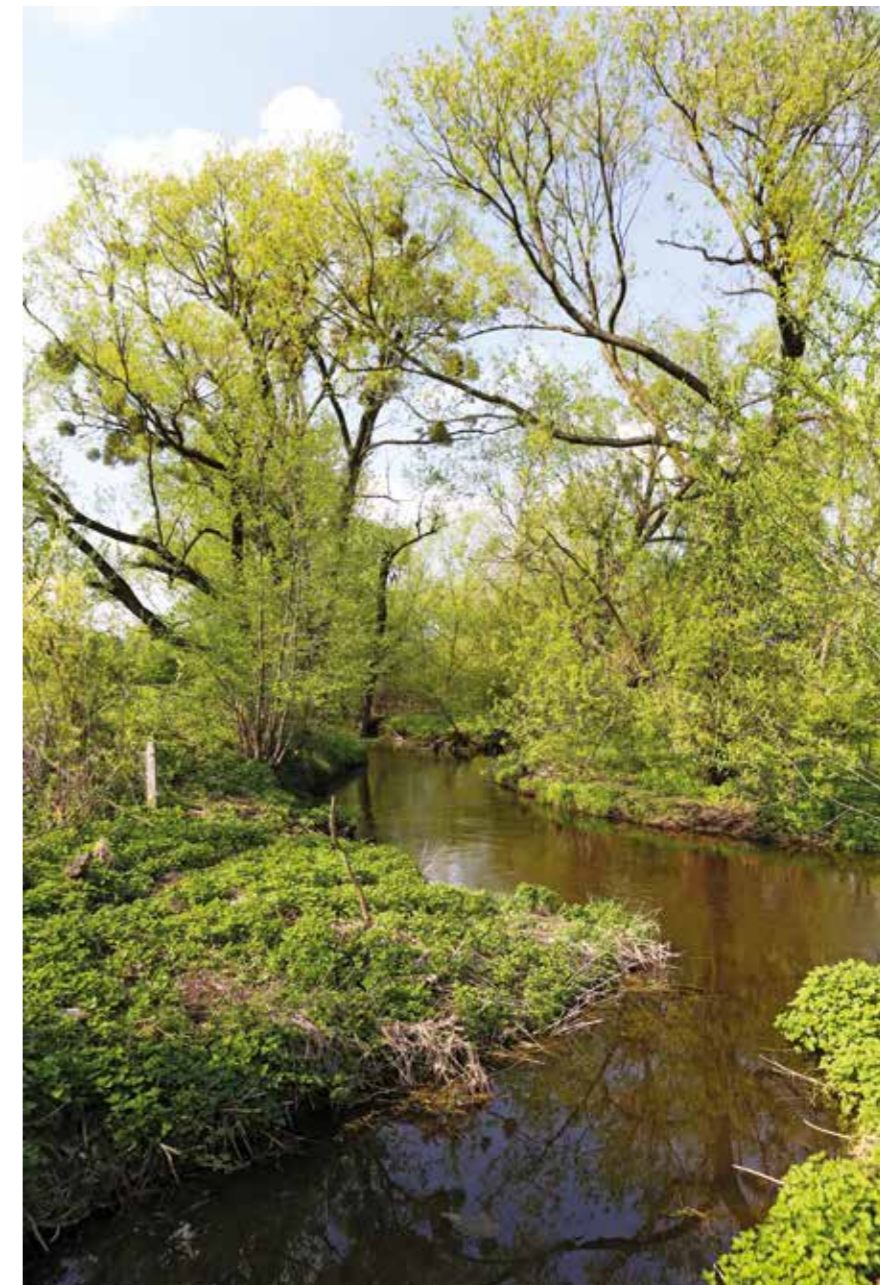

Kurów

Gmina Kurów liczy 101 km². W jej skład wchodzi 19 miejscowości, które są zamieszkałe przez 7698 osób (2017 r.). Północną część gminy zajmuje częściowo zalesiona Równina Lubartowska z doliną Kurówki, a południową Płaskowyż Nałęczowski z gęstą siecią wąwozów, która została objęta ochroną w ramach Kazimierskiego Parku Krajobrazowego. Gospodarka gminy ma charakter rolniczo-przemysłowy, na jej obszarze działa około tysięcy gospodarstw rolnych, a użytki rolne zajmują 74% powierzchni. Kurów od wieków słynie jako ośrodek garbarstwa, futrzarstwa i kuśnierstwa, a produkowane w niewielkich zakładach rzemieślniczych kozuchy z Kurowa znajdują nabywców nie tylko na terenie Polski.

72 Stawy w Kurowie. (DM)

Rzeka Kurówka. (DM) 73

Markuszów

Gmina Markuszów jest najmniejszą gminą powiatu. Jej powierzchnia wynosi 40 km², a swoim obszarem obejmuje 9 miejscowości zamieszkałych przez 2972 osób (2017 r.). Północną część gminy obejmuje Wysoczyzna Lubartowska, a południową Płaskowyż Nałęczowski. Obszar gminy jest bardzo zróżnicowany przyrodniczo. Szczególnie warto zwrócić uwagę na okolice Bobowisk i Wólki Kątnej leżące w strefie krajobrazu chronionego „Kozi Bór”. Dominującą gałęzią gospodarki pozostaje rolnictwo, a użytki rolne stanowią 84% obszaru gminy.

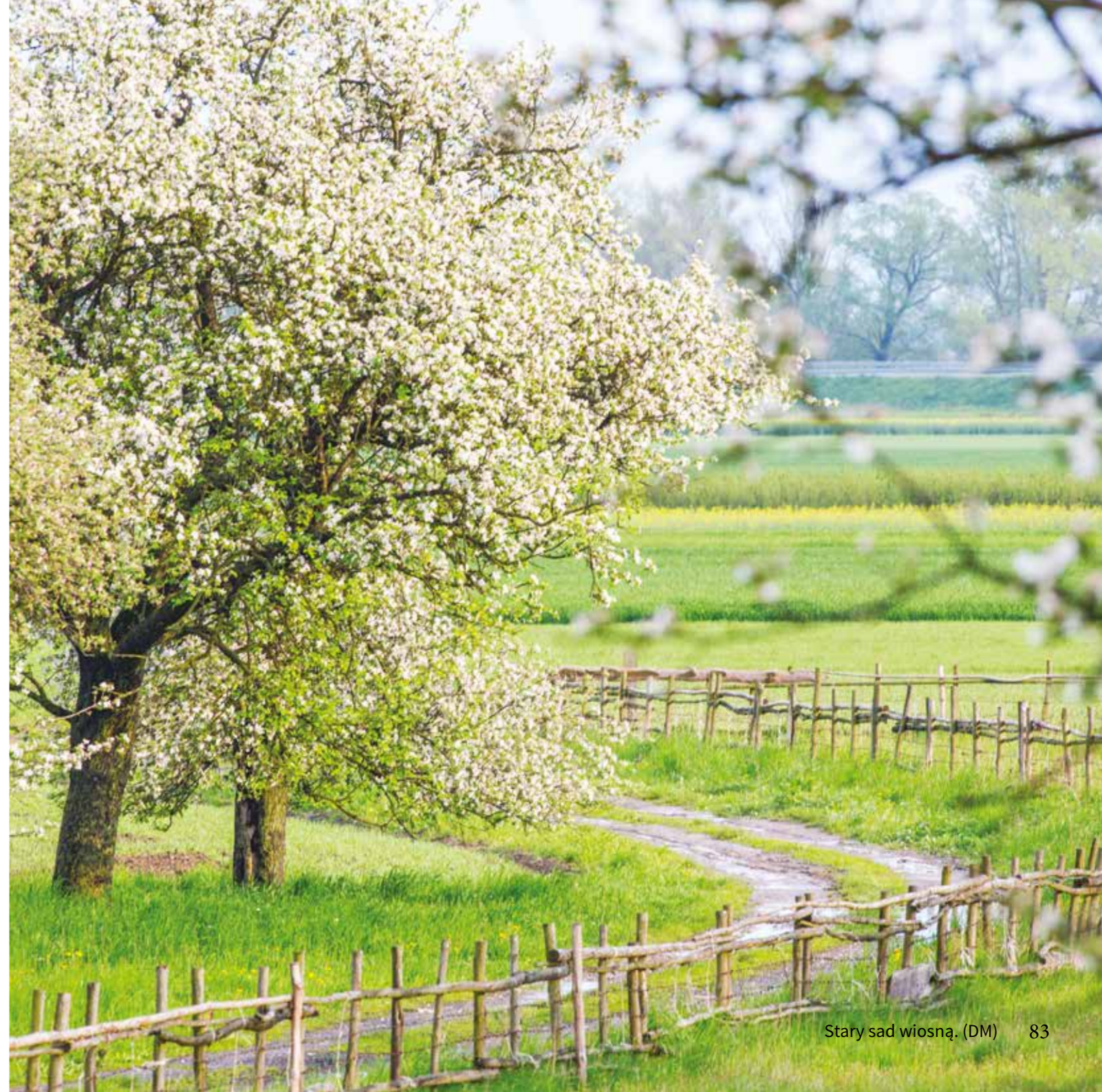

Puławy (gmina wiejska)

Gmina wiejska Puławy to malowniczy obszar, położony na obu brzegach Wisły w północno-zachodniej części powiatu. Zajmuje 162 km², dzięki czemu jest to największa obszarowo gmina całego powiatu. W zlokalizowanych na jej terenie 30 miejscowościach, spośród których 8 leży na prawym a 22 na lewym brzegu Wisły, zamieszkuje 11996 mieszkańców (2017 r.). Największymi miejscowościami są Gołąb i Góra Puławska. Gmina posiada cenne walory przyrodniczo-krajobrazowe, na które składają się przede wszystkim rzeki Wisła i Wieprz oraz duże kompleksy leśne. Jej północna część wchodzi w skład obszaru chronionego krajobrazu Pradolina Wieprza, z kolei zaś południowy fragment lewobrzeżnej części gminy jest położony w sąsiedztwie Kazimierskiego Parku Krajobrazowego. Najcenniejszy pod względem przyrodniczym odcinek Wisły biegnie pomiędzy Wólką Gołębską a Matygami. Gmina słynie z największych w regionie upraw truskawek.

82 Krajobraz z okolicy Gotębia. (DM)

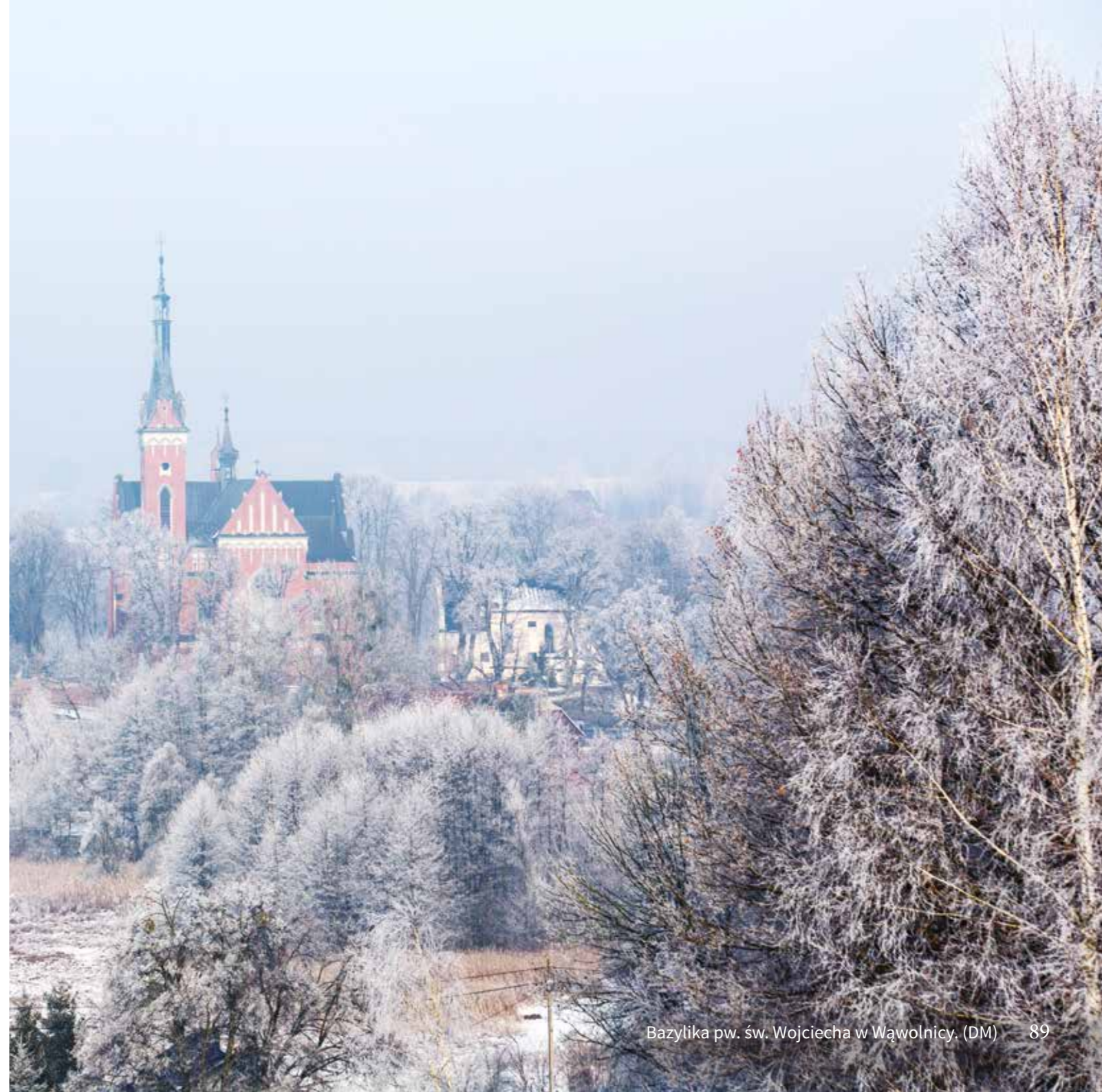
Stary sad wiosną. (DM) 83

Wąwolnica

To gmina położona na Płaskowyżu Nałęczowskim, w dolinie prawego dopływu Wisły – rzeki Bystrej, która malowniczo wije się po jej terytorium. Gmina zajmuje powierzchnię 62,4 km² i liczy 17 miejscowości oraz 4724 mieszkańców (2017 r.). Zachodni fragment obszaru gminy jest położony na terenie Kazimierskiego Parku Krajobrazowego, zaś niemal cała pozostała część w obszarze jego otuliny. Teren ten obfituje w lessowe wąwozy, których największe zagęszczenie znajduje się w okolicy Wąwolnicy, Bartłomiejowic, Rąbłowa i Celejowa. Obok walorów przyrodniczych Wąwolnica jest znanym miejscem kultu maryjnego, znajduje się tu sanktuarium Matki Boskiej Kębelskiej, przyciągające pielgrzymów z kraju i zagranicy.

Żyrzyn

Gmina jest położona na Wysoczyźnie Lubartowskiej, a jej północną granicę wyznacza rzeka Wieprz. Powierzchnia wynosi 129 km², a w 17 miejscowościach znajdujących się na jej terytorium zamieszkuje 6465 osób (2017 r.). Gmina posiada unikatowe walory przyrodnicze. Aż 65% jej terenu stanowią obszary chronionego krajobrazu. Obszar Chronionego Krajobrazu „Pradolina Wieprza” zajmuje niemal połowę (ok. 48%) powierzchni gminy. Dolina dolnego Wieprza jako jedna z niewielu na Lubelszczyźnie zachowała jeszcze swe naturalne walory przyrodnicze i krajobrazowe. Szczególnie cennym obszarem położonym na tym terytorium jest śródleśne jezioro Piskory wraz z rezerwatem obejmującym ponad 120 ha terenu wokół niego z bogatą florą i fauną. Z kolei Obszar Chronionego Krajobrazu „Kozi Bór” (17,2% powierzchni) obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach. Gmina jest znana również ze sztuki ludowej, głównie tkactwa oraz plecionkarstwa ze słomy, rogożyny i wikliny.

Turystyka aktywna

Walory turystyczno-krajoznawcze Ziemi Puławskiej sprawiają, że jest ona doskonałym miejscem do aktywnego spędzania czasu. Na miłośników turystyki czekają szlaki piesze, rowerowe, kajakowe, a nawet konne. Część z nich ma charakter lokalny, inne natomiast stanowią odcinki infrastruktury turystycznej o charakterze ponadregionalnym. Przez teren powiatu przebiega 6 głównych szlaków pieszych, prowadzących głównie drogami polnymi i leśnymi do najciekawszych pod względem turystycznym miejsc. Ich łączna długość wynosi ponad 360 km. Skala trudności, jak i długość poszczególnych odcinków, umożliwiają korzystanie z nich zarówno wprawnym, jak i mniej doświadczonym turystom. Główne szlaki prowadzące przez teren powiatu to:

- Szlak Wyżynny Zachodni (czerwony): Kazimierz – Wąwolnica – Nałęczów – Lublin, łączna długość 60,8 km, w granicach powiatu leży blisko 30 km, przecina Płaskowyż Nałęczowski prowadząc m.in. przez obszar Kazimierskiego Parku Krajobrazowego,
- Szlak Nadwiślański (niebieski): Annopol – Kazimierz Dolny – Puławy – Dęblin PKP, łączna długość 107 km, biegnie przez teren Małopolskiego Przełomu Wisły,
- Szlak Niepodległościowy (zielony): Bochatnica-Las Stocki – Końskowola – Żyrzyn – Baranów, długość 50,7 km, położony w całości na terenie powiatu szlak prowadzi po miejscach związanych z walką o niepodległość Polski,
- Szlak Partyzancki (niebieski): Rąblów – Markuszów – Kozłówka – Ostrów Lubelski, łączna długość 77,1 km, w granicach powiatu leży blisko 30 km, łączy miejsca związane z walkami partyzanckimi w czasie II wojny światowej,
- Szlak im. Wincentego Pola (zielony): Janowiec – Nasiłów – Góra Puławska – Puławy, długość 18,2 km, prowadzący lewym brzegiem Wisły do Puław szlak pozwala na podziwianie Małopolskiego Przełomu Wisły,

Rowerzyści na szlaku w okolicy Zbędownic. (DM)

Jeźdźcy w Kazimierskim Parku Krajobrazowym. (JD)

Splyw kajakowy po Wiśle. (DM)

Magiczne Ogrody w Trzciankach. (Archiwum Magicznych Ogrodów)

- Szlak Lessowych Wąwozów (czarny): Puławy – Maćkowy Dół – Parchatka, dystans: 12,6 km, umożliwi poznanie bogatej rzeźby terenu okolic Puław i Kazimierza Dolnego.

Obok nich w ostatnich latach na obszarze poszczególnych gmin wyznaczonych zostało wiele ścieżek dydaktycznych i przyrodniczych, liczących od kilku do kilkunastu kilometrów, a także tras nordic walking.

Powiat puławski to także znakomity teren do uprawiania turystyki rowerowej. Szlaki rowerowe Ziemi Puławskiej to element Krainy Rowerowej przy Bursztynowym Szlaku Greenways na Lubelszczyźnie, na terenie której znajduje się ponad 500 km oznakowanych tras przebiegających m.in. przez Małopolski Przełom Wisły oraz obszar pradoliny Wieprza. Główną oś Krainy Rowerowej stanowi liczący blisko 60 km odcinek od Janowca do Dębina, a odbiegają od niego lokalne pętle o różnym stopniu trudności prowadzące przez okolice atrakcyjne pod względem kulturowym, przyrodniczym i widokowym. Trasy prowadzą wzdłuż utwardzonych dróg publicznych o niskim natężeniu ruchu samochodowego bądź po drogach gruntowych. Zostały przy nich wyznaczone miejsca wypoczynkowe dla rowerzystów oraz punkty, w których mogą oni dokonać drobnych napraw. Zwiedzenie całej Krainy Rowerowej może zająć turyście nawet dwa tygodnie. W Puławach i Kazimierzu można skorzystać z oferty wypożyczalni rowerów.

Bogata sieć rzeczna powiatu zachęca do turystyki kajakowej. Spływy kajakowe organizowane są na Wiśle, Wieprzu i Kurówce. W przypadku dwu pierwszych rzek, kajakowe wyprawy mogą stanowić element kilkudniowej wycieczki. Łagodny nurt Wisły sprzyja spokojnemu relaksowi na wodzie. Z kolei meandrujący Wieprz, z wieloma naturalnymi przeszkodami, może dostarczyć wrażeń nawet zaawansowanym kajakarzom. Kurówka natomiast, to miejsce organizowania krótkich, kilkugodzinnych spływów. Ofertę turystyki wodnej uzupełnia port jachtowy w Kazimierzu Dolnym, przystań dla kajaków w Janowcu oraz nowoczesna marina powstała przed kilkoma laty w Puławach.

Stok narciarski w Kazimierzu Dolnym. (DM)

Stok narciarski w Kazimierzu Dolnym. (DM)

Rozbudowywana jest także sieć szlaków konnych. Miłośnicy tej formy wypoczynku znajdą tu ciekawe trasy, prowadzące wśród pól i lasów poprzecinanych lessowymi wąwozami oraz gościnne stacje. Łączna długość szlaków konnych w formie pętli oraz łączników wynosi ponad 300 km. Sieć szlaków dostosowana jest do możliwości każdego jeźdźcy (od łatwych w gminach Janowiec czy Puławy do trudnych i wymagających w gminach Wąwolnica, Kazimierz Dolny).

Choć Lubelszczyzna nie kojarzy się ze sportami zimowymi to ukształtowanie terenu stwarza warunki do uprawiania narciarstwa. Stoki z wyciągami znajdują się w Kazimierzu Dolnym, Parchatce i Rąbłowie. Na narciarzy czekają zjazdy o różnym nachyleniu i stopniu trudności. Stacja Narciarska Kazimierz posiada 4 trasy, różniące się długością (od 110 do 590 metrów). Kompleks w Rąbłowie oferuje 5 tras o średnim nachyleniu od 12 do 22%. W Parchatce znajdziemy 3 trasy o długości od 100 do 420 m. I choć lokalne stoki nie są w stanie konkurować z tymi położonymi w górach to stanowią ciekawą alternatywę i pozwalają uniknąć wielogodzinnej podróży.

Starostowie w latach 1999 – 2023

Henryk Wieczorek
1999 – 2002

Marian Żaba
2002 – 2006

Sławomir Kamiński
2006 – 2010

Witold Popiołek
2010 – 2014
2014 – 2018

Danuta Smaga
2018 – 2023

Powiat jako jednostka administracyjna

Utworzony przez władze carskie powiat puławski (nowoaleksandryjski) jako jednostka administracyjna funkcjonował również w okresie II Rzeczypospolitej oraz w socjalistycznej Polsce. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości na podstawie dekretów Naczelnika Państwa wprowadzono samorząd gminny i powiatowy na ziemiach byłego zaboru rosyjskiego. Dekret z 4 lutego 1919 r. o tymczasowej ordynacji powiatowej dla obszarów Polski byłego zaboru rosyjskiego ustanawiał organy powiatu, którymi były sejmik powiatowy jako organ uchwałodawczy i kontrolujący, wydział powiatowy posiadający funkcje wykonawcze i zarządzające oraz komisarz powiatowy, który pełnił zarówno funkcję przewodniczącego sejmiku, jak i kierował pracami wydziału powiatowego. Rolę samorządu terytorialnego potwierdziła konstytucja marcowa z 1921 r., która nałożyła nań szeroki zakres zadań. Po zamachu majowym samodzielność samorządu zaczęła być ograniczana. Uchwalona 23 marca 1933 r. tzw. ustawa scalenkowa była krokiem w stronę wzmocnienia władzy centralnej kosztem samorządu. Na szczeblu powiatu władza uchwałodawcza została powierzona radzie powiatu. Funkcję władzy wykonawczej spełniał wydział powiatowy, wybierany co prawda przez radę, ale kierowany przez starostę mianowanego przez ministra spraw wewnętrznych. W konstytucji kwietniowej z 1935 r. samorząd terytorialny został zredukowany do elementu administracji państwowej.

Przywrócony początkowo przez władze komunistyczne samorząd terytorialny został w 1950 r. zastąpiony wzorowanym na radzieckim systemem rad narodowych. Powiaty funkcjonowały jako jednostki administracyjne z powiatową radą narodową jako organem władzy państwowej. Kres istnieniu powiatów położyła dopiero reforma w 1975 r., która zlikwidowała powiaty wprowadzając w ich miejsce 49 województw.

Przemiany społeczno-polityczne 1989 r. umożliwiły odtworzenie samorządu terytorialnego. Pierwszym krokiem do tego celu stało się przywrócenie samorządności na szczeblu gmin, co nastąpiło w 1990 r. W tym samym roku utworzono urzędy rejonowe jako jednostki pomocnicze wojewódzkich organów administracji rządowej, które odegrały ważną rolę w utworzeniu powiatów. Pozytywne doświadczenia reformy samorządowej na szczeblu gmin zaowocowały postulatem utworzenia samorządu terytorialnego na szczeblu powiatu. Celem ich powstania było nie tylko przejęcie części zadań administracji rządowej, ale również budowa społeczeństwa obywatelskiego poprzez odtworzenie więzi społecznych na szczeblu ponadgminnym. Ustawa o samorządzie powiatowym została uchwalona 5 czerwca 1998 r. i określiła zadania, kompetencje i organy powiatu.

Przyjęto, że powiat powinien obejmować co najmniej 5 gmin zamieszkałych łącznie przez minimum 50 tysięcy osób. Z kolei potencjalna siedziba władz powiatu musiała być gotowa do pełnienia funkcji ponadgminnych, co związane było z istnieniem odpowiednich instytucji jak np.: sąd rejonowy, prokuratura rejonowa, urząd skarbowy, komenda policji, komenda straży pożarnej, szpital czy placówki szkolnictwa ponadpodstawowego.

Wydane 7 sierpnia 1998 r. rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie utworzenia powiatów określiło ich nazwy, siedziby oraz gminy wchodzące w ich skład. Wśród 315 utworzonych powiatów znalazł się Powiat Puławski z siedzibą w Puławach, w skład którego weszło 11 gmin. Choć utworzony Powiat Puławski stał się jednym z większych na terenie województwa, to niepowodzeniem zakończyły się starania, aby w jego skład weszło również miasto Dęblin oraz gmina Garbów. Siedzibą władz powiatu stał się wybudowany na początku XX w. budynek dawnego internatu dla studentów instytutu agronomicznego przy alei Królewskiej.

Pierwsze wybory do Rady Powiatu odbyły 11 października 1998 r. Wyłoniono w nich 45 radnych (w kolejnych kadencjach liczba radnych została zmniejszona i wynosi obecnie 23). Inauguracyjna sesja Rady miała miejsce 10 listopada 1998 r. Pierwszym Przewodniczącym Rady Powiatu został Henryk Kuś, a pierwszym Starostą Puławskim Henryk Wieczorek. Reforma powiatowa weszła w życie 1 stycznia 1999 r., a pierwsze miesiące istnienia władz powiatu były poświęcone na organizację pracy urzędu oraz jednostek organizacyjnych powiatu.

W czasie I kadencji Rada Powiatu przyjęła 392 uchwały, dotyczące m.in. budżetu, organizacji i funkcjonowania administracji powiatowej, ochrony zdrowia, oświaty i opieki społecznej, infrastruktury powiatowej.

W kolejnych kadencjach funkcję Starosty Puławskiego pełnili: Marian Żaba, Sławomir Kamiński, Witold Popiołek (dwukrotnie) i obecnie, jako pierwsza kobieta w historii powiatu, Danuta Smaga. Natomiast pracami Rady Powiatu kierowali: Paweł Nakonieczny, Krzysztof Szulowski, Wojciech Kuba, Danuta Smaga i aktualnie Janusz Wawerski.

Na przestrzeni 20 lat funkcjonowania powiatu w jego działalność zaangażowało się wiele osób. Te, które zapisały się najmocniej w jego historii, wyróżniane są ustanowioną w 2016 r. Odznaką Honorową Zasłużony dla Powiatu Puławskiego. Do tej pory otrzymali ją: Tadeusz Dworski, Bożenna Furtak, Mirosław Grzęda, Sławomir Kamiński, Wanda Konopińska-Michalak, Kazimierz Kotliński, Rene Meyer, Barbara Miluska, Paweł Nakonieczny, Irena Pilaszewska, Aleksandra Rolska, Małgorzata Sadowska, Veronica Smelt-Verheul, Krzysztof Szulowski, Tadeusz Szyszko, Edward Ślusarczyk, Henryk Wieczorek, Jerzy Witaszek, Bohdan Zadura i Marian Żaba.

Zadania powiatu

Zadaniem samorządu terytorialnego jest zaspokajanie wszelkich potrzeb społeczności lokalnej. Ich realizacja odbywa się zgodnie z zasadą subsydiarności (pomocniczości). Zgodnie z nią każdy szczebel władzy powinien realizować tylko te zadania, których nie może skutecznie wykonać niższy szczebel lub sami obywatele. Celem powiatu jest wykonywanie zadań o charakterze ponadgminnym, które nie naruszają równocześnie zakresu działania gminy, będącej podstawową jednostką samorządu.

Zakres działań powiatu obejmuje zadania z obszarów:

- edukacji publicznej,
- promocji i ochrony zdrowia,
- pomocy społecznej,
- polityki prorodzinnej,
- wspierania osób niepełnosprawnych,
- transportu zbiorowego i dróg publicznych,
- kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- kultury fizycznej i turystyki,
- geodezji, kartografii i katastru,
- administracji architektoniczno-budowlanej,
- gospodarki wodnej,
- ochrony środowiska i przyrody,
- rolnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego,
- porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli,
- ochrony przeciwpowodziowej, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska,
- przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy,
- ochrony praw konsumenta,
- utrzymania powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- obronności,
- promocji powiatu,
- współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Część z tych zadań realizowana jest przez odpowiednie wydziały Starostwa Powiatowego. Pozostałe realizują inne, wyspecjalizowane jednostki. I tak już w styczniu 1999 r. powstały Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Powiatowy Zarząd Dróg. W czerwcu tego samego roku Rada Powiatu określiła sieć i typy placówek oświatowo-wychowawczych. Obecnie sieć szkół prowadzonych przez powiat tworzą: Liceum Ogólnokształcące im. ks. A.J. Czartoryskiego w Puławach, Zespół Szkół nr 1 im. Stefanii Sempołowskiej w Puławach, Zespół Szkół nr 2 im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Puławach, Zespół Szkół nr 3 im. Marii Dąbrowskiej w Puławach, Zespół Szkół nr 2 w Nałęczowie, Zespół Szkół im. Jana Koszczyca Witkiewicza w Kazimierzu Dolnym, Zespół Szkół Technicznych im. Marii Skłodowskiej-

Curie w Puławach. Pozostałe jednostki o charakterze oświatowo-wychowawczym to: Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Puławach, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. Marii Konopnickiej, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna im. prof. Kazimierza Dąbrowskiego w Puławach, Młodzieżowy Dom Kultury w Puławach, Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Puławach, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Św. Franciszka z Asyżu w Kęble, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej w Puławach, Regionalne Centrum Kształcenia Ustawicznego w Puławach, Powiatowe Centrum Doskonalenia Zawodowego Nauczycieli, Centrum Kształcenia Zawodowego w Puławach oraz Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Puławach.

Samorząd powiatowy pełni również rolę podmiotu tworzącego dla Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej. Podlegają mu także: Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowa Biblioteka Publiczna, Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Górze Puławskiej oraz Powiatowe Centrum Rozliczeniowo-Księgowe w Puławach.

W skład powiatowej administracji zespolonej wchodzi następujące służby, straż i inspekcje: Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Puławach, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna Puławy, Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Puławach, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Puławach oraz Komenda Powiatowa Policji w Puławach.

Powiat wykonuje również zadania z zakresu administracji rządowej, na realizację których otrzymuje środki finansowe. Są to m.in. prowadzenie powiatowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego, gospodarowanie nieruchomościami Skarbu Państwa czy nadzór nad realizacją procesu budowlanego. Realizacja tak szerokiego zakresu zadań wymaga znaczących środków finansowych. Budżet Powiatu Puławskiego zamyka się zwykle w granicach 100 mln zł, z czego większość to środki przekazywane z budżetu państwa na określone cele. Dochody budżetu powiatu oparte są na:

- subwencjach i dotacjach celowych pochodzących z budżetu państwa,
- udziałach powiatu w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa,
- dochodach własnych.

Około połowę budżetu powiatu stanowi subwencja oświatowa. Kolejnym źródłem co do wielkości jest część wyrównawcza subwencji ogólnej. Około 10% budżetu to środki na realizację zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Podobną wielkość w strukturze dochodów budżetu stanowi udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz prawnych.

Organy powiatu

Rada Powiatu jest organem stanowiącym i kontrolnym powiatu. W Powiecie Puławskim liczy ona 23 radnych. Są oni wybierani w wyborach powszechnych na 5-letnią kadencję (do wyborów w 2018 r. na 4-letnią). Do kompetencji Rady należy m.in. stanowienie aktów prawa miejscowego, uchwalanie budżetu powiatu, powoływanie i odwoływanie Zarządu Powiatu oraz stanowienie o kierunkach jego działania, podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych powiatu dotyczących np. zasad nabywania, zbywania i obciążania nieruchomości, a także tworzenia, przekształcania i likwidacji jednostek organizacyjnych oraz wyposażania ich w majątek.

Pracami Rady kieruje jej przewodniczący. Rada obraduje na sesjach zwoływanych przez przewodniczącego w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał. Rada powiatu może powoływać ze swojego grona stałe i doraźne komisje do określonych zadań. W obecnej kadencji są to: Komisja Rewizyjna, Komisja Skarg, Wniosków i Petycji, Komisja Budżetu i Finansów, Komisja Edukacji Publicznej, Komisja Zdrowia i Polityki Społecznej, Komisja Kultury, Sportu i Promocji, Komisja Infrastruktury, Rolnictwa i Ochrony Środowiska oraz Komisja Porządku Publicznego i Bezpieczeństwa. Radny może być członkiem nie więcej niż 3 komisji stałych.

Organem wykonawczym powiatu jest Zarząd Powiatu, w skład którego zgodnie ze statutem powiatu wchodzi starosta, wicestarosta i dwaj członkowie zarządu. Zarząd wykonuje uchwały rady powiatu

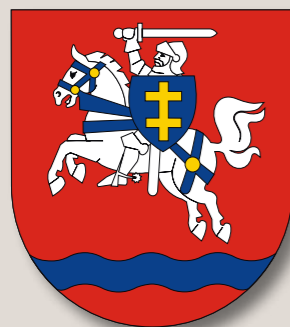
i zadania powiatu wskazane odpowiednimi przepisami. Są to m.in.: wykonywanie budżetu i gospodarowanie mieniem powiatu oraz opracowywanie programów rozwoju.

Barwy i symbole powiatu

Herb i flaga powiatu to najważniejsze symbole tej wspólnoty terytorialnej. Herb Powiatu Puławskiego został ustanowiony uchwałą Rady Powiatu z dnia 22 września 2009 r. Przedstawia on w polu czerwonym nad rzeką błękitną u podstawy rycerza srebrnego z mieczem w prawej ręce i tarczą na lewym ramieniu mającą w polu błękitnym krzyż podwójny złoty, siedzącego na koniu srebrnym w skoku z rzędem błękitnym z guzami złotymi. W herbie została umieszczona Pogoń Litewska, którą pieczętowali się Czartoryscy, co stanowi nawiązanie do bogatej przeszłości Ziemi Puławskiej. Natomiast błękitna wstęga symbolizuje przepływającą przez teren powiatu Wisłę.

27 czerwca 2012 r. Rada Powiatu ustanowiła flagę powiatu. Jest to prostokątny płat tkaniny o proporcjach 5:8 barwy czerwonej z ciemnoniebieskim pasem o szerokości 1/7 szerokości płata w odległości 1/7 szerokości flagi od dolnego skraju. W części czołowej od strony drzewca: rycerz srebrny na koniu wspiętym barwy srebrnej, trzymający miecz w prawej uniesionej ręce, w lewej ręce tarcza ciemnoniebieska z złotym krzyżem litewskim, rząd konia ciemnoniebieski z złotymi guzami. Wysokość godła: 16/25 szerokości płata, odległość od skraju górnego i pasa 1/25 szerokości płata.

Powiat posiada również sztandar, na którym umieszczono godło Polski oraz herb powiatu.

Herb Powiatu Puławskiego.

Flaga Powiatu Puławskiego.

Sztandar Powiatu Puławskiego.

I KADENCJA 1999 – 2002

ZARZĄD POWIATU:

Starosta Puławski: Henryk Wieczorek

Wicestarosta: Lech Jaroszewicz

Członkowie Zarządu: Marian Gawrylak,
Marian Żaba

Spółeczni członkowie Zarządu: Bożenna Furtak,
Wiesław Suszek

SEKRETARZ POWIATU: Jerzy Sołdek

SKARBNIK POWIATU: Teresa Kuflewska

RADA POWIATU:

Przewodniczący Rady Powiatu: Henryk Kuś

Wiceprzewodniczący Rady: Andrzej Burek, Eugeniusz Polak

RADNI:

Elżbieta Bartoszcze (do 26.09.2001 r.), Henryk Bartuzi s. Bolesława, Henryk Bartuzi s. Jana, Andrzej Bednarz (od 27.02.2002 r.), Izabella Bronikowska, Andrzej Chabora (do 20.12.2000 r.), Henryk Chojak, Bożenna Furtak, Bronisław Galoch, Marian Gawrylak, Leon Ginalski (od 24.02.1999 r.), Jacek Grudzień, Józef Janusz (do 28.11.2001 r.), Lech Jaroszewicz, Halina Jarząbek, Czesław Kierasiński, Dariusz Klechowicz, Tadeusz Kocoń, Marian Kopiński, Ludwik Kotliński, Zdzisław Kowalczyk, Tomasz Kraszewski, Wojciech Kuba, Marek Kuna, Zenon Lewandowski (od 24.01.2001 r.), Teresa Matuszewska, Waldemar Mizura (od 19.12.2001 r.), Stanisław Nastaj, Bolesław Osiak, Tadeusz Palec, Marcin Pisula, Radosław Samoń Drzewicki, Bogusław Skocz (do 30.01.2002 r.), Zbigniew Słomka, Jerzy Sołdek (do 24.02.1999 r.), Henryk Smykla, Zbigniew Strzyżyński, Wiesław Suszek, Stefan Szaruga, Andrzej Szczypa, Marian Szklarz (od 24.10.2001 r.), Marianna Szpakowska, Krzysztof Szulowski, Mieczysław Tomaszewski, Stanisław Wójcicki, Jan Ziomka i Marian Żaba.

II KADENCJA 2002 – 2006

ZARZĄD POWIATU:

Starosta Puławski: Marian Żaba

Wicestarosta: Tomasz Jaremek

Członkowie Zarządu: Witold Popiołek,
Małgorzata Sadurska (do 10.10.2005 r.),
Józef Siekierski (od 26.04.2006 r.)

SEKRETARZ POWIATU: Jerzy Sołdek (do 19.11.2002 r.), Leszek Łuczywek (od 19.11.2002 r.)

SKARBNIK POWIATU: Teresa Kuflewska

RADA POWIATU:

Przewodniczący Rady Powiatu: Paweł Nakonieczny

Wiceprzewodniczący Rady: Krzysztof Szulowski, Mieczysław Tomaszewski

RADNI:

Stanisław Bartoś, Izabella Bronikowska, Andrzej Burek, Marian Gawrylak, Tomasz Jaremek, Lech Jaroszewicz (do 1.03.2004 r.), Andrzej Korpysz, Wojciech Kuba, Henryk Kuś, Krystyna Murat (do 27.08.2003 r.), Stanisław Nastaj (od 24.09.2003 r.), Tadeusz Palec, Jolanta Pecio, Marcin Pisula, Krzysztof Polasik, Witold Popiołek, Radosław Samoń-Drzewicki, Jerzy Sołdek, Stefan Szaruga, Wiesław Szczypa (od 21.04.2004 r.), Marianna Szpakowska, Lidia Twardowska, Piotr Zadora, Marian Żaba.

III KADENCJA 2006 – 2010

ZARZĄD POWIATU:

Starosta puławski: Sławomir Kamiński

Wicestarosta: Witold Popiołek

Członkowie zarządu: Michał Godliński,
Marian Żaba (do 19.11.2008 r.),
Jan Ziomka (od 26.11.2008 r.)

SEKRETARZ POWIATU: Leszek Łuczywek (do 31.07.2007 r.), Marek Krakowski
(16.08.2007 – 25.06.2008 r.), Teresa Kot (od 18.08.2008 r.)

SKARBNIK POWIATU: Teresa Kuflewska (do 14.10.2007 r.), Jarosław Gol (od 15.10.2007 r.)

RADA POWIATU:

Przewodniczący Rady Powiatu: Krzysztof Szulowski

Wiceprzewodniczący Rady: Jan Ziomka (do 26.11.2008 r.), Stanisław Bartoś (od 29.12.2008 r.),
Henryk Bartuzi (do 21.07.2009 r.), Stanisław Nastaj (od 26.08.2009 r.)

RADNI:

Piotr Dytkowski, Marian Gawrylak, Michał Godliński, Tomasz Jaremek, Andrzej Korpysz,
Wojciech Kuba, Krzysztof Marzec, Krzysztof Matraszek, Paweł Nakonieczny, Zbigniew Pacholik,
Marcin Pisula, Witold Popiołek, Józef Siekierski, Adam Suchodolski, Lidia Twardowska,
Janusz Wawerski, Albin Zasada, Krzysztof Zawadzki (od 26.08.2009 r.), Marian Żaba

Prezydium Rady Powiatu Puławskiego: (od lewej) Henryk Bartuzi, Krzysztof Szulowski i Jan Ziomka.

Zarząd Powiatu Puławskiego: (od lewej): Sławomir Kamiński, Witold Popiołek, Michał Godliński i Marian Żaba.

Zarząd Powiatu Puławskiego: (od lewej): Michał Godliński, Sławomir Kamiński, Witold Popiołek i Jan Ziomka.

IV KADENCJA 2010 – 2014

ZARZĄD POWIATU:

Starosta Puławski: Witold Popiołek

Wicestarosta: Paweł Nakoneczny

Członkowie Zarządu: Jan Ziomka,
Leszek Gorgol (od 16.02.2011 r.)

SEKRETARZ POWIATU: Teresa Kot

SKARBNIK POWIATU: Jarosław Gol (do 31.01.2011 r.), Anna Krzysztofik (od 1.03.2011 r.)

RADA POWIATU:

Przewodniczący Rady Powiatu: Wojciech Kuba

Wiceprzewodniczący Rady: Stanisław Bartoś, Lucjan Tomaszewski

RADNI:

Piotr Dytkowski, Marian Gawrylak, Michał Godliński, Leszek Gorgol (do 16.03.2011 r.), Sławomir Kamiński, Maria Kłopotowska, Pelagia Maruszak, Krzysztof Marzec, Andrzej Mitruczuk, Paweł Nakoneczny, Marcin Pisula, Witold Popiołek, Józef Siekierski (od 20.04.2011 r.), Marzanna Skwarek, Wiesław Sowa, Lidia Twardowska, Zdzisław Wójciak, Albin Zasada, Krzysztof Zawadzki, Jan Ziomka, Michał Zubrzycki

V KADENCJA 2014 – 2018

ZARZĄD POWIATU:

Starosta Puławski: Witold Popiołek

Wicestarosta: Michał Godliński

Członkowie Zarządu: Leszek Gorgol,
Jan Ziomka

SEKRETARZ POWIATU: Monika Zych

SKARBNIK POWIATU: Anna Krzysztofik

RADA POWIATU:

Przewodniczący Rady Powiatu: Danuta Smaga

Wiceprzewodniczący Rady: Roman Krawczak, Albin Zasada

RADNI:

Stanisław Bartoś (do 25.02.2015 r.), Ewa Dobraczyńska (od 18.05.2016 r.), Paweł Gajek, Michał Godliński, Leszek Gorgol, Zbigniew Kielb (od 25.03.2015 r.), Bogdan Krześniak (od 25.03.2015 r.), Maria Kłopotowska, Wojciech Kuba (od 28.01.2015 r.), Grzegorz Kuna, Arkadiusz Małcki, Andrzej Mitruczuk, Marcin Pisula, Witold Popiołek, Przemysław Pytlak, Elżbieta Seredyn (do 9.03.2015 r.), Bożena Strzelecka (od 17.12.2014 r.), Lidia Twardowska, Janusz Wawerski, Zdzisław Wójciak, Ewa Wójcik (do 25.02.2015 r.), Jan Ziomka, Marian Żaba

VI KADENCJA 2018 – 2023

ZARZĄD POWIATU:

Starosta: Danuta Smaga

Wicestarosta: Leszek Gorgol,

Członkowie Zarządu: Ireneusz Rzepkowski,
Jan Ziomka

SEKRETARZ POWIATU: Monika Zych (do 2.01.2019 r.), Waldemar Orkiszewski (od 3.01.2019 r.)

SKARBNIK POWIATU: Anna Krzysztofik

RADA POWIATU:

Przewodniczący Rady Powiatu: Janusz Wawerski

Wiceprzewodniczący Rady: Michał Godliński, Grzegorz Kuna

RADNI:

Zbigniew Ambryszewski (od 20.03.2019 r.), Ilona Duda, Paweł Gajek, Leszek Gorgol (do 6.02.2019 r.), Małgorzata Górską-Lenartowicz, Teresa Gutowska, Zbigniew Kiełb, Bogdan Krześniak, Witold Michna, Andrzej Mitruczuk, Marcin Pisula, Witold Popiołek, Łukasz Skowyrą, Danuta Smaga (do 6.02.2019 r.), Bożena Strzelecka, Renata Szczypa (od 20.03.2019 r.) Tomasz Szymajda, Zbigniew Śliwiński, Mariusz Wicik, Marek Woch (od 20.03.2019 r.), Stanisław Wójcicki, Jan Ziomka (do 6.02.2019 r.), Marian Żaba.

Okładka: Starostwo Powiatowe w Puławach. (DM)

Autor koncepcji publikacji: Dariusz Malinowski

Konsultacja projektu: Andrzej Wenerski, Kamil Lewandowski, Monika Zych, Waldemar Orkiszewski

Tekst: Leszek Wojtowicz

na podstawie: Kielb Zbigniew, Kuba Wojciech, Kot Teresa, Krzysztofik Anna, Luty Anna, Powiat puławski dawniej i dziś, Puławy, 2012
oraz materiałów Wydziału Promocji, Kultury, Sportu i Turystyki, Biura Obsługi Rady i Zarządu Powiatu.

Projekt graficzny: Agnieszka Malinowska

Opracowanie graficzne: Joanna Jaruga

Fotografie archiwalne pochodzą ze zbiorów: Wojciecha Kuby, Roberta Stochmala, Wojciecha Antosza, Bożenny Furtak, Starostwa Powiatowego w Puławach (autorzy: Anna Luty, Magdalena Kobińska, Andrzej Wenerski, Daniel Mróz), „Tygodnika Powiśla” (autorzy: Anna Filipowska, Bartłomiej Czech).

Dziękujemy wszystkim osobom i instytucjom za udostępnienie materiałów oraz za pomoc i zaangażowanie przy realizacji książki.

Autorzy fotografii współczesnych: Dariusz Malinowski (DM), Piotr Kawka (PK), Marcin Kawka (MK), Sławomir Łowczak (SŁ), Julia Dunia (JD)

Wydawca:
Powiat Puławski

al. Królewska 19
24-100 Puławy
www.pulawy.powiat.pl

Wydawnictwo: Agencja Focus ©

Copyright by Agencja Focus © – Dariusz Malinowski
Kontakt: agencjafocus.pl; agencjafocus@o2.pl

ISBN 978-83-65742-03-2

Druk i oprawa: Pozkał

Nakład: 1000 sztuk
Egzemplarz bezpłatny

ISBN 978-83-65742-03-2